

än äfven enskilda motioner i samma eller dermed sammanhängande ämnen.

Dessa ärenden blefvo nu för första gången bordlagda; och skulle desamma, med afseende på den ytterligare bordläggning, som kunde ifrågakomma, sättas främst till föredragning i Kammarens nästa sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskiljdes klockan $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Torsdagen den 17 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

§ 2.

Herr Statsrådet m. m. Friherre C. J. O. Alströmer aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående anslag till bestridande af kostnader, förenade med emottagandet och ordnandet af framlidne Hans Maj:t Konung Carl XV:s till svenska staten testamenterade konstsamlingar m. m., och till inlösen af Hans efterlemnade boksamling.

Herr Talmannen mottog denna nådiga proposition, under förklarande att Kammaren skulle egna densamma grundlagsenlig behandling.

§ 3.

Föredrogos ånyo, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 53—57 och 60;

Banko-Utskottets memorial N:o 11; samt

Lag-Utskottets utlåtanden N:is 23—27.

§ 4.

Till behandling förekom Konstitutions-Utskottets memorial N:o 10, med förslag om tillägg till 59 § Riksdags-ordningen.

Herr Sjöberg anförde: Af den tystnad, som råder efter uppläsningen af Konstitutions-Utskottets nu ifrågavarande förslag, vill det nästan synas, som skulle någon tvekan förefinnas om hvem som först skall begära ordet, och detta ger mig anledning att, ehuru icke alldeles så förberedd som jag skulle önskat vara, nu uppträda, på det icke förslaget må komma att befordras till den af Utskottet önskade tillfälliga hvilans utan att åtminstone några betraktelser blifvit öfver detsamma anställda.

Jag tillåter mig då till en början göra en anmärkning, som icke gäller förslaget i och för sig, men likväl står i ganska nära sammanhang dermed.

Det torde af hvar och en här i Kammaren och icke minst af det ärade Utskottets medlemmar vara en erkänd sak, att vår nuvarande Riksdagsordning är mer än tillbörligt belamrad med och öfverfylld af reglementariska föreskrifter. Att den i sådant skick framlades vid 1862—1863 årens riksdag, kan väl förklaras, emedan man icke ville vedervåga ett stort förslags antagande genom att utesluta allt för mycket af hvad dåvarande Riksdags-ordning i berörda afseende innehöll; men det kan icke nekas att, om man icke behöft taga hänsyn till en sådan större politisk nödvändighet, det varit önskligt, att man då kunnat företaga en genomgående revision eller utgallring af en mängd stadganden, som väl icke rätteligen bör tillhöra en grundlag, och hvaraf några äro af den beskaffenhet, att de alldeles icke tjena att befordra riksdagsarbetets behöriga gång utan tvärtom äro för detsamma i hög grad hinderliga. Nu är frågan om att belasta Riksdags-ordningen med nya stadganden, som, derest de skola finnas, borde, efter min uppfattning, införas uti de för Riksdagen eller begge Kamrarnes gällande reglementariska föreskrifterna; och om äfven antagandet af förslaget kunde medföra någon nytta, hyser jag dock å andra sidan stora betänkligheter mot detsamma, åtminstone i den form det nu föreligger, just emedan en af Riksdags-ordningens så till sägande reglementariska paragrafer derigenom skulle rätt betydligt ökas. Det synes mig, som skulle Konstitutions-Utskottet, ett af de Utskott som hafva temligen god tid att sysselsätta sig äfven med andra göromål, än som framkallas af från Kamrarnes remitterade förslag, kunna taga i öfvervägande, huruvida icke en utgallring af åtskilliga föråldrade föreskrifter i Riksdags-ordningen nu borde ega rum; och jag föreställer mig dess heldre, att Utskottet torde hafva tid öfrigt till ett sådant arbete, då det numera icke synes vara förhoppning om att åstadkomma någon ny tryckfrihetslag. Om en sådan utgallring gjordes, skulle man utan tvifvel vinna icke så liten lättnad i riksdagsarbetet; och jag må säga, att det föreliggande förslaget enligt min tanke bäst visar nödvändigheten af en sådan åtgärd. Ty om jag nu antager, att båda Kamrarnes förklara, att detta förslag bör blifva hvilans, så kan jag under normala förhållanden, det vill säga derest icke Konun-

gen

gen behagar upplösa Andra Kammaren före utgången af innevarande legislaturperiod, ändringen icke ega rum före 1876 års riksdag. Redan detta förhållande visar olämpligheten af att ytterligare öka *grundlagen* med några reglementariska föreskrifter, utan borde snarare alla sådana föreskrifter vara af beskaffenhet att kunna med lätthet ändras eller utbytas mot andra, allt efter som erfarenheten visade behöfligheten deraf.

Jag har så mycket mer trott mig böra framställa denna anmärkning, som Konstitutions-Utskottet under en lång följd af år bestått af väsendtligen samma medlemmar och det sålunda bör kunna antagas, att dessa haft god tid att göra sig förtrogna med Sveriges statsrätt, i hvilken väl äfven de yngre ledamöter, med hvilka Utskottet tid efter annan och i synnerhet från Andra Kammaren förstärkts, torde få anses vara temligen hemmastadde.

Hvad nu sjelfva förslaget i och för sig beträffar, kan jag icke neka, att jag i väsendtliga delar instämmer i Herr Nils Larssons reservation. I likhet med honom kan jag icke finna det ledande till någon förenkling i arbets sättet att behandlingen inom Kamrarna af en fråga om uppskof med slutliga behandlingen af ett riksdagsärende till en följande riksdag skall betraktas såsom en fråga i och för sig eller såsom en preliminär åtgärd. Tvärtom synes det mig riktigt, att beslutet om uppskof skall vara ett uttryck eller resultatet af den granskning, utskottsbetänkandet undergått i Kamrarna, och afse att vinna den enhet i meningarne, som icke under diskussionen kunnat ernås.

En annan fråga är om uppskofvet skall vara beroende af båda Kamrarnes sammanstående beslut eller om det skall ega rum blott på grund af endera Kammarens. Skäl kunna anföras för det ena som för det andra, men jag må säga, att jag icke skulle finna något vådligt i att ett sådant beslut grundades blott på den ena Kammarens åsigt.

Vidare kan äfven sättas i fråga, om man från denna bordläggning, eller hvad man skall kalla det, till följande riksdag skall undantaga betänkanden af Tillfälligt Utskott. Dessa betänkanden anses i allmänhet vara af underordnad beskaffenhet; men stundom röra de ämnen af stor vikt, och jag kan då icke se något principiellt skäl, hvarför den Kammare, inom hvilken frågan blifvit väckt, skulle vara hindrad att förklara betänkandet hvilande till nästa riksdag.

Beträffande redaktionen af Utskottets förslag må jag bekänna, att den synes mig mindre lyckad, synnerligen i hvad som just rörande de Tillfälliga Utskottens betänkanden influtit, der det nemligen heter: "och gälle, i afseende å föredragning och afgörande af sådant ärende, hvad nyss är sagdt; dock att afgörandet icke må till annan riksdag uppskjutas". Det torde vara alldeles påtagligt, att detta tillägg, stäldt i sammanhang med paragrafens innehåll i öfrigt, är något grumligt och oklart, men jag vill icke upptaga tiden med att närmare visa detta.

Ur principiell synpunkt ger jag i alla händelser Herr Nils Larsons förslag ett afgjort företräde, likasom jag äfven i likhet med honom anser, att den åsyftade ändringen, om den eljest skall i grundlagen intagas, lämpligare bör införas i den 63:dje §:en af Riksdags-ordningen än i den 59:de.

Jag vill icke framställa något särskildt yrkande hvarken på afslag eller bifall; men bäst synes mig vara att betänkandet återremitteras, derest icke Kammarrens ledamöter skulle finna reservationen hafva sådana för-
tjenster, att den i sin nuvarande form bör godkännas.

Herr Nils Larsson: Jag får för det första uttrycka min tacksamhet mot den föregående ärade talaren för det goda stöd han gifvit mig, då hans yttrande i det aldru väsendtligaste öfverensstämmar med den tankegång, som ledde mig inom Utskottet och på grund hvaraf jag fann mig föranlåten att mot Utskottets förslag afgifva min reservation.

I sjelfva hufvudfrågan, nemligen huruvida grundlagen bör inrymma möjlighet för Riksdagen att till följande år uppskjuta behandlingen af ett ärende, har jag, såsom af min reservation synes, varit af samma mening som Utskottets pluralitet, ehuru jag må säga, att jag i likhet med den föregående talaren icke ansett det vara någon synnerligt stor nödvändighet att införa ett sådant stadgaende. Jag har nemligen endast ansett, att det möjligen i vissa fall kunde vara godt att hafva en sådan utväg som förslaget afser. Men här har också endrätten mellan mig och Utskottets majoritet tagit slut, och såväl af principiela som af praktiska skäl har jag ansett stadgandet böra annorlunda uppställas.

Beträffande principen har jag ansett, att beskaffenheten af det ärende eller det deröfver afgifna utskottsbetänkande, hvars slutbehandling önskades uppskjuten, borde vara bestämmande för frågan om uppskofvet, och att således beslutet om detta borde stödjas på rent objektiva grunder och icke få fattas på grund blott af subjektiva tycken för tillfället. Utskottet har, såsom mig förefaller, varit mycket mera frikostigt, att jag så må säga, och velat lemna större frihet för nämnda besluts fattande, hvilket tydligen angifves icke allenast af sjelfva förslaget, som vill göra uppskofsfrågan till en sak för sig, utan jemväl af motiveringen; Utskottet, säger jag, har velat lemna öppet för Riksdagen att kunna besluta ett uppskof äfven på den grund, att det icke för tillfället fölle Riksdagens ledamöter beqvämt att, såsom man brukar säga, lägga sitt hufvud i blöt för sjelfva hufvudsaken eller att genom en pröfning af denna utreda, huruvida uppskofvet verkligen vore nödvändigt eller icke. I praktiken torde det väl kunna hända att man ändock komme derhän, att icke kunna undgå en pröfning af sjelfva hufvudsaken innan man kunde afgifva sitt votum i anledning af framställt yrkande om uppskof. Jag antager nemligen såsom mycket troligt att, på sätt vanligen eljest är fallet, äfven i uppskofsfrågor skola uppstå olika meningar, den ena för, den andra mot uppskof. För att hvardera meningen må kunna så godt möjligt är göra sig gällande, blifver det i sådant fall nödvändigt att gå in i hufvudfrågan, ty ur denna måste de verkligt bindande bevisen sökas. Den som önskar uppskof, måste således taga det vid tillfället icke föredragna betänkandet öfver hufvudfrågan i sin hand för att visa huru i detsamma, enligt hans mening, förekomma saker, som göra att man icke kan bifalla det oförändradt, huru gerna man än önskar framgång åt sjelfva saken; den åter, som anser betänkandet godt såsom det är och derfore icke vill medgifva uppskofvet, måste visa att de felaktigheter, som från motsidan framhållits, verkligen icke äro befintliga. Sålunda kommer en diskussion i hufvudsak att utspinna sig

rörande ett ärende, som icke är föredraget och som, efter Utskottets förslag, grundlagseuligt icke får föredragas, innan uppskofsfrågan först blifvit af båda Kamrarne behandlad och afgjord. Men nu säger man måhända att uppskofsfrågan icke endast *kan*, utan till och med *bör* pröfvas utan att man inlåter sig på pröfning af det ännu icke föredragna betänkandet. Javäl, till en sådan uppfattning skulle de af Utskottet föreslagna bestämmelserna, om de antoges, verkligen kunna leda, och hvad innebure väl Utskottets förslag i sådant hänseende? Jo, en inbjudning till Riksdagens ledamöter hvar för sig och i allmänhet att helt subjektivt besvara en framställd fråga om uppskof, således möjligen endast på grund deraf att man för tillfället funne det lättast och beqvämast att undanskjuta en sak utan att behöfva bekymra sig med att tänka vidare på densamma för den gången. Det är ett sådant sätt att gå tillväga som jag funnit angeläget söka förekomma genom att göra bestämmelsen sådan, att uppskofsfrågan icke må kunna pröfvas utan i sammanhang med hufvudsaken.

Men låtom oss vidare undersöka, huruvida det sätt att gå tillväga, som af Utskottet föreslås, skulle kunna leda till någon förenkling af riksdagsarbetet. Fråga om uppskof skulle väl, förmodar jag, i allmänhet endast uppstå rörande viktigare ärenden, och i afseende på sådana brukar vanligtvis för båda Kamrarne bestämmas gemensam föredragningsdag, så att ärendet, på sätt grundlagen bjuder, må kunna samtidigt i båda Kamrarne till afgörande företagas. Antag då att Utskottets förslag redan vore gällande lag och att vi nu i dag hade oss förelagdt ett ärende, om hvilket någon yrkat att besluts fattande skulle till nästa riksdag uppskjutas. Uppskofsfrågan skulle då af *båda* Kamrarne afgöras, innan betänkandet i hufvudfrågan finge i någondera Kammaren antingen föredragas eller för denna gång från dagordningen utgå. Hvar och en känner att öfverläggningarne om en fråga kunna blifva väsendtligt olika långvariga i de särskilda Kamrarne, och det kunde sålunda hända att t. ex. Första Kammaren fattat sitt beslut straxt efter klockan 10 f. m., antag för *uppskof*, under det att vi här icke kommit till något beslut ännu vid middags-tiden; hvad skulle då Första Kammaren taga sig till under tiden? Naturligtvis kunde man icke öfvergå till något annat ärende innan det förra på ett eller annat sätt från dagordningen utgått, utan man måste vänta tills Andra Kammaren fattat sitt beslut och protokollsutdrag derom inkommit. Icke kan jag tro att en sådan situation skulle vara synnerligen angenäm för Första Kammarens ledamöter, äfven om det vore tillfälle för en och annan att gå in på vår läktare och auskultera, eller för andra att promenera på verandan, och Talmannen vore i alla händelser tvungen att sitta kvar på sin stol för att invänta protokollsutdraget från Andra Kammaren, om hvilket han ju icke på förhand kunde veta, huruvida det icke möjligen kunde komma in om några minuter. Således synes det vara temligen klart att man med Utskottets förslag icke skulle vinna hvad Utskottet åsyftat, nemligen enkelhet och reda i riksdagsarbetet, utan tvärtom skulle det, såsom jag i min reservation tagit mig friheten antyda, leda till att uttänja och försinka arbetet. Om uppskofsfrågan deremot behandlas enligt mitt förslag, så hindras icke den ena Kammaren af den andras öfverläggning, enär yrkandet om uppskof då pröfvas i sammanhang med sjelfva hufvudsaken, och förhållandet således blir alldeles detsamma, som när

någon begär att ett betänkande skall till Utskott återremitteras. Icke har det fallit någon in att vilja få i grundlagen stadgadt, att, derest återremiss af ett betänkande yrkas, ett sådant yrkande skall först af båda Kamrarne tagas under pröfning, innan någöndera Kammaren kan få tillåtelse att ingå i pröfning af sjelfva hufvudsaken och fatta beslut om bifall eller afslag å hvad rörande densamma föreslagits. Men lika orimligt, som ett sådant stadgande vore, lika orimligt är att yrkande om uppskof till följande riksdag behandlas såsom en fristående fråga för sig.

Vidare ber jag få anmärka mot Utskottets förslag, att det icke, åtminstone enligt mitt förmenande, är fullt riktigt eller gagneligt att föreskrifva, ifall en fråga blir från en riksdag till en annan uppskjuten, att vid nästa riksdag Utskottet skall för Kamrarne anmäla till behandling sådan uppskjuten fråga. Man må först komma ihåg att en dylik fråga icke är återremitterad till Utskottet och att Utskottet således ej har med den saken att göra. Frågan är deremot att anse såsom hvilande på Riksdagens bord från föregående riksdag och icke såsom hvilande i Utskottet. Det ligger således, tycker jag, helt nära tillhands att antaga såsom lämpligt och riktigt, att *dei* är det Kamrarnes Talmän, som, hvar inför sin Kammare, böra anmäla hvilande frågor till den vidare behandling, som grundlagen föreskrifver. Men, utom detta, skulle det lätt kunna hända att villrådighet och trassel blefve följderna af föreskrifter sådana som Utskottets. Utskottets förslag innebär nemligen att, derest ett betänkande, som är uppskjutet, vid föregående riksdag varit afgifvet af särskildt Utskott, så skall vid följande riksdag, när frågan bör upptagas till behandling — om då icke motsvarande särskildt Utskott är tillsatt — det ständiga Utskott, som frågan, enligt sin natur tillhör, till Kammaren anmäla densamma, till vidare behandling. Men nu kan det lätt hända att det icke är så alldeles klart och gifvet, hvilket af de ständiga Utskotten en fråga i sådant fall tillhör. Derom kan uppstå tvist; vi hafva sett att sådant kunnat hända hittills och vi böra derföre vara berättigade att antaga det sådant äfven hädanefter kan inträffa. Nu kan man visserligen mot den invändningen säga, att då ärenden, för hvars behandling särskildt Utskott tillsättes, vanligtvis först remitteras till något af de ständiga Utskotten, det sålunda i allmänhet kan antagas vara på förhand afgjort, hvilket ständiga Utskott frågan rätteligen tillhör. Ja, jag medgifver att man så går till väga i vanliga fall, men det hindrar ej att vid något tillfälle kan ske annorlunda, att nemligen, efter det ett särskildt Utskott blifvit af Riksdagen beslutadt, motioner kunna direkt till densamma remitteras, utan att behöfva gå omvägen först till ständigt och derifrån till särskildt Utskott. I sådant fall kunde lätt inträffa vid följande riksdag, när en uppskjuten fråga skulle företagas, att någon villrådighet förefunnes om hvilket det ständiga Utskott vore, som för Riksdagen skulle framlägga betänkandet. I alla fall synes det mig vara enklast, lämpligast och riktigast, att, såsom jag nyss anförde och som jag i min reservation föreslagit, icke taga någon större omväg med denna anmälan af ett ärende, utan helt enkelt anförtro densamma åt Talmännen; och jag är öfvertygad att Talmännen skola fullgöra det uppdraget lika bra som ett Utskott.

Vidare innehåller Utskottets förslag en hänvisning till 64 § Riksdagsordningen i afseende på hvad denna paragraf stadgar om uppskof med beslut öfver hvilande förslag till förändringar i grundlagarne. Meningen med denna hänvisning har inom Utskottet varit att det stadgande, som Utskottet föreslår såsom tillägg till 59 §, ej skulle vara tillämpligt på grundlagsfrågor; men denna hänvisning fyller icke afsigten, då den blott åberopar hvad 64 § stadgar i fråga om uppskof med beslut öfver grundlagsändringsförslag, som redan en gång blifvit af Riksdagen godkända och antagna såsom hvilande. Med stadgandet, sådant det lyder i Utskottets nu afgifna förslag, skulle man vara oförhindrad att påyrka uppskof med behandlingen af grundlagsändringsförslag, äfven då de första gången förekomme. Det anfördes inom Utskottet — och derom var man, såvidt jag kunde finna, temligen ense — att hvad som redan förut är uti Riksdagsordningen föreskrifvet i fråga om behandlingen af grundlagsfrågor vore tillräckligt, och att man icke borde göra det möjligt att på något sätt ytterligare försena sådan behandling. Jag ber få erinra, att det förslag, jag framställt, uppfyller meningen, då det heter, att hvad här är stadgadt om uppskof ej gäller om grundlagsfrågor.

Vidare föreslår Utskottet i afseende på förslag, som af Kongl. Maj:t blifvit afgifvet, att behandlingen deraf ej må kunna uppskjutas från en riksdag till en annan utan Kongl. Maj:ts tillstånd. Ja, det är mycket riktigt, att man bör anse sig förpligtad att vid samma riksdag, som Kongl. Maj:t framlagt ett förslag, också afgifva svar på detsamma. Men jag tror blott att detta bör ovillkorligen stadgas och att man ej bör underkasta sig den tidsutdrägt och det trassel, som skulle blifva följden af stadgandet i Utskottets förslag, hvilket skulle föranleda skriftvexling mellan Kongl. Maj:t och Riksdagen, huruvida en sak möjligen kunde från en riksdag till en annan uppskjutas. Huru skulle det för öfrigt gå till med en sådan skriftvexling? Icke lär man kunna ifrågasätta att Kongl. Maj:t på förhand, innan Riksdagen ännu yttrat sig derom, skulle säga om han vore villig att bifalla uppskof, i händelse Riksdagen funne för godt att så besluta. Nej, man finge dröja till dess Riksdagen beslutat sådant uppskof och derefter fråga om Kongl. Maj:t finner för godt att godkänna detsamma. Men då kan, tror jag, åter uppstå ett väsendtligt hinder för frågans afgörande, och jag har derföre ansett det vara bäst — på det någon skriftvexling icke alls skulle behöfvas — helt enkelt stadga, att i fråga om förslag, som Kongl. Maj:t framlagt, uppskof icke i något enda fall skulle ega rum. Jag har funnit så mycket mera skäl till den meningen, som jag trott mig kunna antaga att de förslag, hvilka framkomma från Kongl. Maj:t, i allmänhet äro på förhand mera omsorgsfullt utarbetade, än de som komma från enskilde motionärer, till följd hvaraf man också med skäl kan antaga att det i allmänhet är lättare afgifva svar på förslag från Kongl. Maj:t än på sådana från enskild riksdagsman.

Då jag nu för min del är öfvertygad att mitt förslag både i principelt och praktiskt afseende är bättre än Utskottets, samt icke hälften så långt, hvilket jag anser för en icke oviktig sak — ty medgifvas måste att, såvidt man uttrycker hvad man önskar, det är bättre om detta sker kort än långt, samt att således ett stadgande, som för öfrigt uttrycker samma sak, men i ordalagen är mycket kortare än ett annat, som ej ut-

trycker något mera, bör föredragas framför det sednare - så ber jag, på grund af hvad jag, såväl i min reservation skriftligen, som nu här muntligen anfört, få hemställa att Kammarern, såvida den icke till Utskottet återremitterar frågan, måtte godkänna mitt i reservationen framställda förslag.

Herr Huss: Herr Talman, mine Herrar! Jag anser mig böra nämna några ord till upplysning om de åsikter, som ledt Utskottet vid dess betänkande i detta ämne, äfvensom till vederläggning, såvidt jag förmår, af de invändningar den förste ärade talaren på stockholmsbanken och reservanten nu anfört.

I Utskottet funnos inga skiljaktiga meningar derom, att detta förslag vore snart sagdt nödvändigt, för att Riksdagen skulle kunna inom den nu bestämda tiden för dess sammanvaro fullgöra sina åligganden; det är endast i formen, som reservanten skiljt sig från Utskottet och föreslagit en annan redaktion af grundlagstillägget än Utskottet valt. Jag anser dock att Utskottet ganska tillfyllestgörande motiverat sitt förslag, och jag skall därför icke upptaga Kammarens tid med att nämna något vidlyftigare derom, utan hänvisar endast till det på sidan 1 i memorialet anförda hufvudskälet, att vid riksdagens slut hoppa sig så många viktiga ärenden, att någon egentlig diskussion om dem sällan eger rum, utan de måste behandlas snart sagdt såsom hastverk och således föga utredas. Detta lär vara, som jag hört, en gemensam erfarenhet från alla de föregående riksdagarne under det nya statskicket, och det är på grund af denna erfarenhet, Utskottet ansett sig böra framlägga nu förevarande förslag. Jag vill nu först fästa mig direkt vid reservantens invändningar emot Utskottets motivering och förslag.

Reservanten har fäst sig vid ett uttryck i Utskottets memorial, der det heter, att "begäran om uppskof med ett ärendes slutliga afgörande i främsta rummet skulle framkallas af insigten derom, att Riksdagens ledamöter af en eller annan anledning för tillfället icke förmådde åt detsamma egna all vederbörlig uppmärksamhet etc." Detta uttryck synes reservanten velat tyda genom följande ord: "Kunde jag antaga, att bristande arbetslust, trötthet eller annan af dylik orsak härflytande oförmåga "för tillfället" hos Riksdagens ledamöter skulle företrädesvis komma att utgöra hufvudmotivet för uppskof med riksdagsfrågors afgörande, så etc." Reservanten kan härigenom möjligen antagas hafva velat uttala en mindre artig förutsättning mot Kamrarne, nemligen att uppskofvet skulle kunna betingas endast af bristande arbetslust, trötthet eller någonting dylikt. Utskottet har med det anförda uttrycket, såsom jag nyss nämnde, endast afsett, hvad på sidan 1 i memorialet säges, att nemligen vid riksdagens slut en mängd göromål hoppa sig, så att äfven den arbetsammaste och flitigaste riksdagsman icke medhinner att grundligt genomgå alla betänkanden och utlåtanden, som då inkomma, i synnerhet om de äro af större vikt och omfattning. Och hvad blir följden häraf? Jo, den samvetsgranne representanten, heldre än att bifalla ett förslag, som han icke riktigt satt sig in uti eller skapat sig en själfständig öfvertygelse om, afslår detsamma. Erfarenheten vid de sex nästföregående riksdagarne har, enligt hvad jag från flera håll hört uppgifvet, visat, att så varit förhållandet; viktiga frågor, som först i sista stunden skolat af Riksdagen företagas till behand-

ling, hafva blifvit afslagna blott derföre, att man saknat tid att skaffa sig en klar insigt om nyttan och nödvändigheten af hvad som dels af Kongl. Maj:t, dels af enskilde motionärer blifvit föreslaget. Det är för att förekomma ett sådant förhållande vid ärendenas behandling, som Konstitutions-Utskottet väckt detta förslag.

Reservanten har vidare gjort anmärkning mot den af Utskottet föreslagna tiden för väckandet af frågan om uppskof. Utskottet har föreslagit att frågan derom skall framställas då betänkandet första gången behandlas, d. v. s. vid andra bordläggningen, således innan diskussion deröfver egt rum. Reservanten deremot, i likhet med representanten på stockholmsbänken, anser att diskussion öfver sjelfva betänkandet bör föregå uppskofsbeslutet. Men detta förfarande är, om jag så får uttrycka mig, verkligen något bakvänt. Uppskofvet begäres just derföre, att Riksdagen icke kan egna ärendets behandling all den tid, detsamma till följd af sin vikt och omfattning kräver. Att vid sådant förhållande diskutera sjelfva saken, är att slösa med tiden i stället för att, såsom förhållandet borde vara, spara densamma för andra viktigare frågor; diskussionen medför då ett motsatt resultat mot det man afser med begäran om uppskofvet. Mig åtminstone förefaller det alldeles klart att, om någon tid skall vinnas genom uppskofvet, beslutet derom måste fattas vid andra bordläggningen, icke efter förtgången diskussion; i sednare fallet, om diskussion börjas och fortsättes, kan ju frågan genast afgöras utan något uppskof. Jag anser således denna invändning ej vara af den vikt att den förtjenar i någon mån fästa sig vid; ändamålet med uppskofvet är, jag upprepar det ännu en gång, att vinna tid; är tiden för knapp för att medhinna behandlingen af öfriga föreliggande ärenden, skall uppskof begäras, och denna begäran framställes just på grund af ärendets vikt och omfattning. Är betänkandet af den vikt, att Riksdagen icke anser det böra i hast afgöras, så bör det få hvila till nästkommande riksdag och andra mindre omfattande ärenden i stället behandlas. Det direkta uppskofsbeslutet medför dessutom alltid den viktiga fördelen, att det förhindrar ett ärendes afgörande, om jag så tors säga, obetänksamt eller omotiveradt. Får förslaget hvila ett år, blir följden otvifvelaktigt att hvarje riksdagsman noga betänker och genomgår detsamma, och man kan då hoppas att det vid den följande riksdagen skall blifva så mycket grundligare behandladt. Om vidare, såsom ofta nog kan hända, ärendet kräver omarbetning i större eller mindre mån, sättes följande Riksdagens Utskott genom uppskofvet i tillfälle att företaga denna omarbetning vid riksdagens början då ärendena vanligen icke äro så många eller arbetet i Utskottena så ansträngande, att icke tid till en sådan revision finnes. I likhet med Utskottet är jag således af den mening, att uppskofvet bör begäras, utan föregående diskussion af sjelfva ärendet, vid andra bordläggningen och tillägget i följd deraf införas i 59 § Riksdags-ordningen, ej såsom reservanten föreslagit i den 63:dje §.

Med anledning af reservantens yttrande nyss vill jag erinra, att det uti Riksdags-ordningen redan finnes en §, som förutsätter att en fråga kan blifva hvilande från en riksdag till en annan, nemligen § 64, hvars sista punkt lyder: "Ej må beslut öfver hvilande förslag till annan riksdag, än nu är nämndt, uppskjutas, utan att Konungen och begge Kamrarne derderom äro ense". Det finnes således redan nu i grundlagen en föreskrift

derom, att ett grundlagsförändringsförslag kan uppskjutas till afgörande från en riksdag till en annan; och det är således icke fråga om något alldeles nytt stadgande, utan endast om en utsträckning af ett äldre redan befintligt.

Reservanten förklarar, att han ansåg det förslag han framställt bättre än Utskottets. Jag vill med anledning häraf påpeka en ganska betänklig brist i reservantens förslag. Reservanten har nemligen från de ärenden, hvilkas afgörande skulle kunna uppskjutas, undantagit Kongl. Maj:ts propositioner. Nödvändigheten af ett dylikt stadgande synes mig deremot tydlig och klar; ty det är just från Kongl. Maj:t, som de viktigaste förslagen, de som fordra det längsta begrundandet och den sorgfälligaste pröfningen, komma. Jag torde i det afseendet endast behöfva erinra om t. ex. den nya strafflagen och den nya sjölagen. Mången, som var riksdagsman, då dessa förslag af Kongl. Maj:t afgåfvos, önskade säkerligen att längre tid medgifvits att få något närmare begrunda dem innan de förekommo till slutligt antagande; och sannolikt hade mycket i dessa lagar, som nu klandras, blifvit förändradt, om de fått hvila till en annan riksdag och riksdagsmännen derigenom fått tillfälle att taga noggrannare kännedom om deras innehåll. Flera viktiga lagförslag äro ju också nu att vänta från Kongl. Maj:t, såsom förslag till ny utsökningslag, till lag angående bestämningar för vattenrätten, till skogshushållningens ordnande o. s. v., allt viktiga ärenden med så omfattande detaljer att man icke rimligen kan begära att Lag-Utskottet skall kunna hinna vid en enda riksdag genomtränga och granska dem, ifall propositioner i alla dessa ämnen mer eller mindre samtidigt ankomma från Kongl. Maj:t. Kan afgörandet deremot uppskjutas till en kommande riksdag, så skall behandlingen utan tvifvel blifva mycket bättre och grundligare. Det viktigaste i Konstitutions-Utskottets förslag är, i min tanke, just möjligheten af ett uppskof med dessa propositioner, förutsatt likvisst med Kongl. Maj:ts eget nådiga medgifvande; men det är denna möjlighet reservanten uteslutit, ett förfarande, som jag anser göra hela uppskofsförslaget oantagligt och till största delen ändamålslost.

Reservanten har vidare ogillat Utskottets förslag att hvilande betänkande skall ånyo framläggas af det Utskott som afgifvit betänkandet eller, om ärendet varit af särskildt Utskott handlagdt, af det ständiga Utskott, till hvilket ärendet hörer, och föreslagit att betänkandet skulle överlemnas till Talmännen och på deras anmälan upptagas till fortsatt behandling af den följande Riksdagen. Detta förslag, mine Herrar! är en fullkomlig nyhet för vår grundlag, något likartadt åliggande för Talmännen känner ej grundlagen; ett stadgande som ålägger Talmännen denna förpligtelse borde således äfven införas i 51 §, som handlar om Talmännens åligganden, men derom har reservanten ej väckt förslag. Något hinder för det ständiga Utskott, som först behandlat frågan, att ånyo upptaga den, förefinnes ej; den enda svårighet som skulle möta, vore då frågan först handlagts af ett särskildt Utskott och sedan skulle upptagas af ett ständigt, och det är väl detta reservanten med sin invändning åsyftat. Men om så är, så hade reservanten vederlagt sig sjelf; ty då ett särskildt Utskott utgår från ett ständigt, så lärer väl det ständiga Utskott, som först behandlat frågan, vara det som vid påföljande riksdag skall emot-

taga betänkandet. I Riksdags-ordningen är dessutom föreskrifvet, att Konstitutions-Utskottet skall till Riksdagen öfverlemna de hvilande grundlagsförslagen, och Utskottets förslag innebär sålunda endast en utsträckning af denna skyldighet till de öfriga ständiga Utskotten, men ej någonting som strider emot hvad som förut egt rum eller något som för grundlagen är främmande.

Om jag rätt uppfattat, yttrade ock reservanten, att hans förslag hade företräde af att vara kortare än Utskottets, hvilket syntes honom för omständligt och detaljeradt. Sannt är att reservantens förslag är kortare än Utskottets; men om man genom kortfattande orsakar otydlighet eller tve tydighet, blir det alltid ett betänkligt fel, och är det just ett dylikt, som Utskottet ansett sig böra söka undvika, då det ingått mera uti detalj.

Med det nu anförda torde jag i korthet hafva vederlagt de invändningar mot Utskottets förslag, som blifvit af reservanten anförda, samt äfven i någon mån hafva visat att Utskottets förslag är ändamålsenligare än reservantens.

Jag ber nu till slut få nämna några ord till den ärade representanten på stockholmsbänken. Den ärade representanten yttrade, att Riksdags-ordningen redan vore belastad med så många speciela ordningsregler eller reglementariska föreskrifter, hvilka borde borttagas, att han icke ansåg skäl vara att den borde "belamras" med flera, aldraminst i den riktning, som Konstitutions-Utskottets förslag innebär. Må vara att förhållandet är, att åtskilliga af grundlagarnes reglementariska föreskrifter skulle utan afsaknad kunna utgallras. Jag tager mig dock friheten fästa talarens uppmärksamhet derpå, att här är icke fråga om att borttaga något som redan finnes, utan uteslutande om att tillägga ett nytt stadgande, för hvars tillämpning Utskottet ansett vissa bestämmande föreskrifter vara nödvändiga. Om också genom de föreslagna föreskrifterna en ytterligare belamring skulle blifva en följd, så anser jag, att, om Riksdags-ordningen derigenom vinner i tydlighet och enkelhet samt riksdagsarbetet derigenom underlättas, dessa föreskrifter, huru otjenliga de än af den ärade talaren må anses vara, dock äro ganska viktiga för ernående af det mål, hvartill Utskottet genom sitt förslag velat komma.

Den ärade stockholmsrepresentanten sade vidare, att frågan vore för tidigt väckt, då den i hvilket fall som helst ej kunde afgöras förr än 1876. Det är sannt, förslaget kan ej blifva lag förr än tre år härefter, men, om det nu blir antaget såsom hvilande, kan väl icke skada att det fått hvila. Tre Riksdagars erfarenhet vore ju härigenom vunnen och sålunda förslagens behöflighet eller obehöflighet närmare konstaterad.

Hvad slutligen angår reservantens och talarens på stockholmsbänken anmärkning mot af Utskottet föreslagna undantaget för ärenden, som handlagts af tillfälligt Utskott, så har Utskottet förbigått dessa på den grund att de sällan äro så viktiga, omfattande eller djupt ingripande, att de kunna komma i fråga att uppskjutas.

Den ärade representanten på stockholmsbänken slutade med att yrka återremiss, men då han icke angaf i hvilken riktning han önskade förslaget skulle omarbetas, anser jag återförvisning icke böra beslutas. Utskottet måste nemligen, om det ännu eu gång skall behandla förslaget, hafva någon ledning för sitt omdöme till den syftning, i hvilken omarbet-

ningen skall gå. Men någon antydning i det afseendet lemnade den ärade representanten ej; och jag ber derföre att han ville utsäga sin mening om de förändringar Utskottet, enligt hans åsigt, bör vidtaga, så att Utskottet, i fall Kamraren skulle besluta en återremiss, må veta hvad Kamraren dermed åsyftat.

Reservanten, som, så vidt jag kunde finna af hans anförande, syntes mig bort konsekvent hafva kommit till det resultat, att hela frågan borde helt enkelt afslås, nöjde sig dock slutligen med att yrka afslag å Utskottets förslag och antagande af hans egen reservation. Jag anhåller, i motsats till honom, vördsamt hos Herr Talmannen om proposition på bifall till Utskottets förslag och afslag å reservantens.

Herr Olof Jönsson i Kungshult: Då jag i Utskottet deltagit i behandlingen af detta ärende utan att reservera mig mot Utskottets förslag, torde det måhända kunna antagas att jag obetingadt gillar detsamma. Men så är dock icke förhållandet. I Utskottet nedsattes en komité, bestående af ledamöter från Riksdagens båda Kamrar, hvilken komité fick sig uppdraget att utarbete ett förslag till ifrågavarande grundlagsförändring; och denna komité har i det närmaste ensam handlagt detta ärende. Jag åtminstone får bekänna, att det var med någon likgiltighet jag deltog i frågans slutliga behandling i Utskottet, ett förhållande som, jag medgifver det, visserligen icke länder mig till heder, men tyvärr verkligen är sannt? Jag kan nemligen icke anse detta grundlagstillägg så utomordentligt viktigt, som en del andra ledamöter inom Konstitutions-Utskottet velat finna det, derföre att om det skulle hända mot riksdagens slut, då nemligen uppskof icke må beslutas förr än Utskottet framlagt sitt betänkande i Kamraren, det skulle befinnas att tiden vore för knapp för en återremiss eller för en förnyad behandling af ärendet inom Utskottet, och Riksdagen icke skulle vilja oförändradt bifalla hvad Utskottet föreslagit, någon synnerlig våda ej vore med afslaget förenad. Utskottets på frågan nedlagda arbete kunde omöjligt vara förspildt; det stode hvarje riksdagsman, som det önskade fritt, att vid en kommande riksdag ånyo upptaga Utskottets förslag såsom motion med de förändringar deri, han kunde finna sig föranlåten föreslå. Jag tror således icke att detta tillägg i grundlagen är så makt-påliggande som mången anser det vara. Men å andra sidan har jag ej heller velat absolut motsätta mig detsamma, då det, så vidt jag förstår, är ganska oskyldigt och icke i någon mån kan komma att verka skadligt. Att Utskottets förslag skulle blifva hvilande, önskar jag dock ingalunda. Reservantens förslag är nemligen, efter min uppfattning, både i principiellt och praktiskt hänseende bättre än Utskottets. Rätta platsen för det föreslagna tillägget är, det måste väl medgifvas, 63 § Riksdags-ordningen. Då jag sålunda måste, med ogillande af Utskottets förslag, i någon mån biträda reservantens, måste jag dock på samma gång tillkännagifva att jag ej vill biträda detsamma i oförändradt skick. Reservanten har nemligen formulerat sitt förslag sålunda, att uppskof med behandlingen af förslaget som Kongl. Maj:t till Riksdagen öfverlemnar skulle vara förbudet, äfven om Kongl. Maj:t dertill lemnade bifall, en inskränkning som han i sitt anförande nyss så tydligt och klart motiverat, att man icke behöfver misstaga sig om denna hans uppfattning. Jag kan ej gilla denna åsigt.

Ty eger icke Riksdagen rätt att till nästföljande riksdag uppskjuta behandlingen af en af Kongl. Maj:ts afgifven proposition, hvad har man väl då med detta grundlagstillägg vunnit? Jag åtminstone kan icke finna någon synnerligt stor vinst af detsamma. Väl har reservanten i sitt anförande här i Kammaren yttrat, att han icke ansåg ett uppskof med behandlingen af ett dylikt ärende nödvändigt, derföre att Kongl. Maj:ts förslag äro bättre utredda och utarbetade, än de som komma från enskilde motionärer. Mycket riktigt; men just dessa af Kongl. Maj:ts ingifna ärenden äro af vidlyftig beskaffenhet och fordra en omsorgsfull pröfning, isynnerhet de stora, viktiga och omfattande lagförslagen, åt hvilka det är angeläget att egna en sorgfällig granskning, en granskning vida grundligare än den enskilde motionärens förslag i allmänhet förtjena eller behöfva. För öfrigt har jag egentligen ingen anmärkning att göra mot reservantens förslag, utan yrkar, för att få detsamma ändradt i nu angifna syftning, nemligen så att det må blifva möjligt för Riksdagen att till nästföljande riksdag uppskjuta behandlingen af en Kongl. proposition, återremiss af betänkandet till Utskottet.

Medan jag har ordet, skall jag, med anledning af hvad den siste ärade talaren nämnde, icke rörande sjelfva saken eller mig, utan beträffande reservanten personligen, be att få nämna, att jag tror att den ärade talaren misstagit sig, då han yttrat, att reservanten varit oartig mot Riksdagens ledamöter derutinnan, att han uttryckt den förmodan, att bristande arbetslust, trötthet eller häglöshet mot riksdagens slut hos dem gjorde sig gällande. Någoting sådant har reservanten icke sagt; tvärtom han säger: "kunde jag antaga att etc." — — men han antager icke detta, utan någoting helt annat, och vill fördenskull icke gå in på Utskottets åsikter. Jag har velat påpeka detta, emedan jag näst efter samme talare fick ordet, på det reservanten, om han för öfrigt anser det obehöfligt, icke må finna sig nödsakad att med anledning af denna anmärkning ånyo begära ordet.

Jag anhåller, som nämndt, om återremiss till Utskottet för frågans ytterligare pröfning och afgifvande af ett förslag i öfverensstämmelse med det af reservanten framställda, med den förändring jag antyd.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Alltsedan den nya Riksdags-ordningens antagande har behovet af ett tillägg till densamma angående rättighet för representationen att från den ena riksdagen till den nästföljande uppskjuta behandlingen af viktigare och svårare ärenden, tid efter annan allt mer och mer framträdt. Nödvändigheten af ett sådant tillägg har under flera år varit insedd. Konstitutions-Utskottet, som vid denna riksdag haft temligen godt om tid, har på det nu föreliggande förslaget, som inom Utskottet väcktes af en ledamot från Första Kammarren, nedlagt ganska mycket arbete, och förslaget har också blifvit nästan enhälligt af Utskottet tillstyrkt. Det synes vara nödvändigt, att Riksdagen får denna rättighet, dels derföre att arbetstiden icke är längre än fyra månader, dels derföre, att Riksdagen sammanträder hvarje år; och de ärenden, som på detta sätt öfverlemnas till den följande Riksdagens afgörande, måste, synes det mig, långt ifrån att derpå något förlora, blifva bättre och grundligare behandlade än nu ofta är förhållandet. När

nu ett större betänkande inkommer, t. ex. från Lag-Utskottet, under de sista dagarne af Riksdagens sammanvaro, då många andra viktiga ärenden derjemte förekomma, som icke tåla uppskof, utan måste afgöras, så förbjuder tiden ofta att så grundligt och väl som sig borde, behandla frågan; man måste vanligtvis inskränka sig till att, utan den uttömmande och grundliga diskussion, ärendets beskaffenhet kräfver, helt simpelt och enkelt antingen bifalla eller afslå detsamma. Egde deremot Kamrarne rätt att uppskjuta ärendet till påföljande riksdag, så finge riksdagsmännen under mellantiden i sina hem tillfälle att studera och sätta sig in i detsamma, och vid början af nästa riksdag derom afgifva sina vota. Sammanträdena under förra hälften af riksdagen hafva hittills i allmänhet varit så få och så korta, Kamrarne hafva då haft så få och föga viktiga frågor att behandla, att det verkligen skulle vara att väl använda tiden att då företaga just dylika viktiga ärenden till behandling. Blevne ärendet återremitteradt till Utskottet, så kunde det utan svårighet ånyo derberedas och ändå före Riksdagens slut definitivt af representationen afgöras. Jag kan derföre icke inse annat, än att detta grundlagstillägg är af behovet högeligen påkalladt.

Vidkommande det i Herr Nils Larsons reservation framställda förslaget, att man först skulle diskutera ärendet och sedan besluta om det skulle uppskjutas eller ej, så tror jag verkligen att deraf skull förorsakas mera trassel än gagn. Uppskofsfrågan bör vara fristående för sig sjelf och såsom sådan behandlas. Då det är begge Kamrarne, som skola enstämmigt besluta om uppskofvet, så har man väl icke att befara att så många frågor skulle blifva uppskjutna, att mängden deraf skulle komma att menligt inverka på Riksdagens göromål; det blefve hufvudsakligast större och viktigare lagförslag eller ock förslag från särskilda Utskott i större och viktigare frågor, på hvilkas lösning Utskottet hade arbetat ända till sista dagarne af riksdagen, som komme att uppskjutas till påföljande riksdag, och ett uppskof med dylika ärendens afgörande vore väl fullkomligt berättigadt.

Anmärkningen att Utskottets förslag icke skulle vara tillfredsställande, derföre att ett särskildt Utskott för frågans behandling kanske icke blefve tillsatt vid den följande riksdagen, är ej heller befogad. Konstitutions-Utskottet har ju föreslagit, att hvilande förslag, som utarbetats af särskildt Utskott, skall vid nästföljande riksdag framläggas af det ständiga Utskott, till hvilket ärendet hörer; och skulle det, emot förmodan, inträffa, att det ständiga Utskottet icke ville upptaga ärendet och ånyo framlägga förslaget, finge väl Kamrarne besluta deröfver och, om de ej kunde komma öfverens, vore det Konstitutions-Utskottet som skulle bestämma, hvilket Utskott som skulle upptaga ärendet. Något grundlagsstadgande, som föreskrifver, att Konstitutions-Utskottet vid första riksdagen af en ny treårsperiod skall framlägga ett hvilande grundlagsförändringsförslag, finnes ej heller; men någon fara af denna frånvaro hafva vi åtminstone icke ännu sett. Konstitutions-Utskottet har allt hittills ansett det som sin skyldighet att till den nya Riksdagen öfverlemna alla från den förra riksdagsperioden hvilande förslag till grundlagsförändringar.

Den förste ärade talaren yttrade, att, då Konstitutions-Utskottet haft så godt om tid, så hade Utskottet, i stället för att belamra Riksdagsordningen med nya stadganden, heldre kunnat ur grundlagen utgalla de öfverflödiga reglementariska föreskrifter, som nu der finnas. Men hvartill ett sådant arbete skulle hafva tjenat, vet jag sannerligen icke; ty att från Utskottet få något förslag, som hade utsigt att vinna både Kamrarnes bifall och Kongl. Maj:ts sanktion, och hvarigenom man skulle ur grundlagen uttryckt en hel mängd stadganden på olika ställen, torde hafva stöt på nästan öofvervinneliga svårigheter; allt Utskottets arbete i den syftningen hade sannolikt endast varit en förspild möda. Huru svåra dylika vidsträcktare grundlagsförändringar äro att genomföra, derpå hade vi för några riksdagar sedan ett talande bevis i det öde, som vederfors förslaget till ny tryckfrihetsförordning, hvilket, sedan det först blifvit med mycken möda utarbetadt af en särskild komité inom Utskottet, som dermed sysselsatte sig ända från riksdagens början till bortåt slutet af densamma, i denna Kammare efter en ganska lätt diskussion paragraf för paragraf bifölls, ända tills man kom till sjelfva kärnpunkten, § 15, som efter en liflig debatt förkastades och i sitt fall drog med sig såväl de redan godkända punkterna som alla de följande. Konstitutions-Utskottet har sedan dess ej heller ansett det mödan värdt att på den frågan nedlägga något arbete, huru viktig Utskottet än ansett en god lösning af henne vara. Skulle Konstitutions-Utskottet nu företagit sig en sådan generell granskning af Riksdagsordningen, som talaren på stockholmsbänken önskade, så hade resultatet tvifvelsutan blifvit alldeles enahanda.

Samme ärade talare nämnde äfven, om jag hörde rätt, att hvardera Kamraren för sig borde ega rätt att oberoende af den andra besluta om uppskofvet. Den åsigten kan jag icke dela. Ty derigenom skulle det kunna inträffa att ett eller annat mäktigt intresse, som funne uppskofvet för sig förmånligt, skulle för att se sig sjelf till godo, kunna undanskjuta afgörandet af frågor, hvilkas lösning så snart som möjligt för landet i dess helhet deremot vore högeligen önskvärd. Det är just för att förekomma möjligheten häraf, som Utskottet ansett att begge Kamrarna borde vara ense om uppskofvet.

Beträffande Kongl. Maj:ts propositioner, torde det af samma skäl vara nödvändigt att öfverlemnna uppskofsbeslutet åt begge Kamrarna gemensamt, samt för att icke bryta mot andra grundlagsparagrafer, som stadga att Kongl. propositioner skola under riksdagen besvaras, dessutom derpå begära Kongl. Maj:ts sanktion.

Jag yrkar på de skäl jag nu anført och med stöd af Utskottets motivering i öfrigt bifall till Utskottets förslag.

Herr Carlén: Jag instämmer fullkomligt med den förste talaren i hans uppfattning derom, att vår Riksdagsordning redan är mer än nog belamrad med reglementariska föreskrifter i afseende på arbetssättet inom Riksdagen, och jag tror, lika med honom, att det vore rätt godt, om dessa föreskrifter utbrötos ur Riksdagsordningen och infördes i en särskild arbetsordning, som vore lättare att ändra än den förra. Men då föreskrifterna nu finnas i Riksdagsordningen och det föreliggande

förslaget endast afser att ändra redan till grundlagen hörande bestämmelser, så ligger icke något skäl för mig att icke godkänna förslaget i den omständigheten, att en annan lag än grundlagen borde upptaga ämnet. Förslagets beskaffenhet är emellertid sådan, att det i min tanke icke allenast icke tillfredsställande fyller något tvingande behof, utan tvärtom i sina resultat kan komma att verka rent af skadligt.

Om man litet mer än hittills ville begagna sig af den i grundlagen medgifna rätt att tillsätta särskilda Utskott, så tror jag, att det behof, som man genom ifrågavarande förslag vill afhjelpa, skulle blifva lika väl, kanske bättre, fylldt. Ifall riksdagsfrågorna, vare sig de utgå från Kongl. Maj:ts eller enskild motionär, väckas vid början af riksdagen, så kan jag knappt tänka mig en fråga af så stor omfattning, att, om den genast öfverläts till handläggning af särskildt Utskott, Riksdagens tid icke skulle räcka till att noggrant och ordentligt behandla densamma. Jag tror, att erfarenheten tillräckligt bestyrker sanningen af detta mitt påstående. Exempelvis vill jag nämna den stora frågan om embetsverkens reorganisation. Jag tror icke, att någon kan säga, att det för detta ärendes behandling tillsätta Särskilda Utskott icke vederbörligen, så mycket man kan fordra af ett riksdags-utskott utredt frågan, eller att Kamrarne saknade tillräcklig besinnings-tid att omsorgsfullt pröfva Utskottets i ämnet afgifna betänkande. Vidare vill jag nämna försvarsfrågan. Orsaken, hvarför denna fråga ej löstes vid 1871 års riksdag, var ingalunda bristande utredning eller otillräcklig tid för Kamrarne att sätta sig in i densamma, utan den föll helt enkelt till följd af omöjligheten för de olika fraktionerna inom Riksdagen att komma öfverens om principerna. Vi hafva vid denna riksdag tillsatt ett Särskildt Utskott för behandling af frågor rörande ombildning af elementarläroverken, och så vidt jag hört, hinner detta Utskott att framlägga ett fullständigt förslag i ämnet i så god tid, att Riksdagen ganska väl kan grundligt och fullständigt pröfva detsamma, och detta oaktadt frågan kom ganska sent in till Riksdagen. Tänker man på enskilda motioner, så måste ju dessa framkomma i början af riksdagen, hvilken sålunda till deras behandling har eu tid af minst tre månader. Skulle det oaktadt utskottsbetänkandet komma in till Riksdagen först närmare dess slut, så kan Riksdagen, om den ej är beredd att bifalla eller afslå detsamma, begagna sig af en redan ofta anlitad utväg, hvarigenom vinnes i sjelfva verket precis samma mål som här är i fråga, nemligen att få en fråga som man vill icke skall falla, men hvars detaljbestämmelser man finner mindre tillfredsställande lösta, återupptagen vid en annan riksdag; och denna utväg är helt enkelt återremiss till Utskottet, hvarigenom gifves en avis au lecteur, att frågan kan med utsigt till framgång återväckas till lif vid en kommande riksdag. Dermed vinnes äfven den stora fördel, att motionären vid frågans återupptagande kan tillgodogöra sig de anvisningar till förslagets förbättrande, som under den i ämnet hållna diskussionen lemnats, hvilken fördel icke skulle vinnas, enligt nu framlagda förslag, ty detta innehåller att ett till annan riksdag uppskjutet utskottsbetänkande skall oförändradt framläggas och ny diskussion omedelbart börja. Tänker man åter på Kongl. Maj:ts propositioner, så har redan en föregående talare vidrört att bestämmelser saknas, huruledes skall förfaras för vinnande af Kongl. Maj:ts medgifvande till uppskofvet.

Uppenbart är att, såvida man icke med det föreslagna lagstadgandet skulle vilja tvinga Kongl. Maj:t att ovilkorligen medgifva ett uppskof, så kan man icke begära att Kongl. Maj:t, som kommer in med en proposition, hvilken han anser vara viktig och angelägen, skall gå in på att låta densamma hvilat, blott derföre att Riksdagen helt enkelt säger sitt: "sic volo et jubeo". Kongl. Maj:t måste se, hvilka skäl och grunder Riksdagen kan hafva för sin uppskofsbegäran och måste följaktligen taga kännedom om Kamrarnes diskussionsprotokoll, och vi veta alla, huru lång tid det dröjer, innan dessa hinna uppsättas och komma till Kongl. Maj:ts kunskap.

De skäl jag nu anfört äro tillräckliga att hos mig stadga den öfvertygelse, att icke något gagn vinnes med ett bifall till det nu framlagda förslaget, men jag anser jemväl, såsom jag redan anmärkt, att detta förslag kan verka skadligt i ett hänseende. Om nemligen en fråga, som är svår att sätta sig in uti men dock icke svårare än att det låter sig göra med någon ansträngning, inkommer mot slutet af riksdagen, måste icke, om man har den rättigheten att kunna helt enkelt skjuta den ifrån sig utan att ingå i pröfning af densamma, man skulle frestas att begagna den rättigheten? Jag vågar hemställa till eder, mine Herrar, om I icke tron, att mången, som från riksdagsstriderna längtar hem till sina fredliga tegar, med mycket nöje skulle acceptera den utväg, som sålunda erbjöds, att slippa ifrån Riksdagen och dess ansträngningar; och hvad blefve slutligen följden, om ej den, att frågorna regelmsigt uppskjötes, den ena efter den andra. Det ligger icke i alla människors natur att vilja mycket länge uthärda med den ansträngande sysselsättning, som åtminstone utskottsledamöter få vidkännas; utan när det lider ett stycke inpå sednare hälften af riksdagen, så blir man trött och kan eller vill icke anstränga sig så mycket som vid riksdagens början. Jag fruktar att man då tager gerna emot ett sådant medel, som här erbjudes beqvämligheten, att skilja sig från en del frågor, äfven om de äro ganska viktiga.

Man har här särskildt talat om lagfrågor, och jag tror, att det är dylika frågor, som Konstitutions-Utskottet med sitt förslag egentligen afsett. Den tid skall väl snart komma, hoppas jag, då regeringen måste framlägga större lagförslag, förslag till hela lagbalkar. Om då Lag-Utskottet, som har att behandla alla enskilda motioner i mindre lagfrågor, icke medhinner att behandla dessa större förslag, hvilket jag antager; så reder man sig, skulle jag tro, lika bra genom att tillsätta ett särskildt Utskott, hvaraf jemväl kunde följa den fördel, att en del af de krafter, som det herrskande partiet nu låter gå obegagnade, blefve tagna i anspråk. Jag tager nemligen för gifvet, att det parti som har makten, då det med sina egna medlemmar fyllt de ordinarie Utskotten, skall vid ett sådant tillfälle låta äfven en del af de många lagkunnige personer, som nu ej ansetts användbara i det ordinarie Lag-Utskottet, få försöka sina krafter i ett särskildt sådant Utskott. Äfven i det hänseendet kan jag således icke finna annat än vinst uti att, i stället för uppskofsmetoden, anlita utvägen att tillsätta särskilda Utskott.

Ehuru jag annars gerna skulle hafva instämt med den förste ärade talaren i yrkandet på återremiss — icke derföre att jag tror att Utskottet på en oriktig basis kan åstadkomma något riktigt förslag, utan derför att jag unnar äfven Konstitutions-Utskottets ledamöter arbetets njut-

ning — så kan jag likväl numera, sedan jag förnummit, att Första Kamraren redan bifallit betänkandet och då en återremiss således icke skulle gifva Utskottet nämnda njutning, icke yrka annat än att Utskottets förslag måtte af Kamraren helt enkelt afslås.

Herr Rubenson: Mig synes det, att Utskottet har gifvit ganska goda skäl för det förslag, som här framlagts. Erfarenheten torde väl hafva tillräckligt visat, att åtskilliga viktiga frågor vid slutet af riksdagarne behandlats hastigare och med mindre omsorg, än vederbort, på grund deraf, att Kamrarnes ledamöter icke hunnit sätta sig in i desamma, och detta synes mig vara ett så viktigt skäl för den ifrågasatta grundlagsförändringen, att det ganska väl förtjenar att tagas i betraktande. Vi hafva sednast sett, att innevarande års Lag-Utskott i sitt utlåtande om dissenterfrågan förklarar, att Utskottet så mycket mindre kunnat finna sig betaget af hvad 1869 års Riksdag i ämnet beslutat att nu deri ifrågasätta nödiga ansedde förändringar, som anledning efter Utskottets förmenande ej saknades för det antagande, att nämnda Riksdag, som under de sista dagarne af sin sammanvaro hade att behandla detta viktiga ärendet, då fästade sig hufvudsakligen vid sjelfva grundvalarne för ifrågavarande lagstiftning och ej ville, när den godkände dessa grundvalar, äfventyra hela frågans fall genom att till Lag-Utskottet återförvisa ärendet, endast för vinnande af rättelse i en eller annan mindre grundväsendtlig detalj. Redan den omständighet att ett Utskott framkommit med påståendet, att ett Riksdagens beslut ej i alla detaljer är ett uttryck af Riksdagens mening, synes mig innefatta tillräckligt skäl för att under omständigheter, sådana som Lag-Utskottet i oförmälda utlåtande antydt, lemna Kamrarne erforderligt rådrum för en ordentlig behandling af riksdagsfrågor. Det är visserligen möjligt, att, på sätt Herr Carlén sagt, denna rättighet att uppskjuta frågor kan komma att missbrukas, men för min del anser jag detta icke vara sannolikt, och äfven om måhända Kamrarne skulle någon gång, utan att behovet sådant påkallade, skjuta ifrån sig en fråga till en kommande Riksdag, så sker ju dermed ingen värre skada, än att den framkommer och företages till behandling 8—9 månader sednare, än som i annat fall inträffat, men dervid vinnes dock på samma gång den stora fördel, att Riksdagens ledamöter genom ett sådant uppskof få tid att närmare öfverväga och sätta sig in uti den uppskjutna frågan.

Det har yttrats, att man kunde slippa en sådan ändring, som den här föreslagna, om man i de förutsatta fallen vidtog den utväg, som hittills begagnats, att återremittera frågan till Utskottet. Om emellertid en sådan utväg skall användas, så erfordras först att dessförinnan ingå i pröfning af ärendet, men i olikhet med reservanten och lika med Utskottet anser jag, att frågan här bör vara den, huruvida Kamraren icke skall hafva rättighet att, utan att ingå i pröfning af ett ämnes detaljer, besluta sig för att uppskjuta detsamma, och jag anser ett af de viktigaste skälen för förslaget vara att, om man, äfven med bästa vilja, icke hunnit att sätta sig så in i en sak, att man kunnat bilda sig en mening deri, man bör hafva rättighet att uppskjuta frågan till nästa riksdag för att stadga sin öfvertygelse uti densamma.

Herr

Herr Carlén har äfven yttrat, att det finnes en annan utväg för att slippa vidtaga den åtgärd här föreslagits, nemligen att tillsätta särskilda Utskott och han tillade, att denna utväg företrädesvis borde anlitas i större lagfrågor. Lika med honom tror jag, att det förslag Utskottet här framlagt skulle komma att mest tillämpas på af Lag-Utskottet afgifna betänkanden, emedan detta Utskott oftast har att behandla de svåraste och mest omfattande frågorna, men just derföre tror jag, att man icke kommer att för behandling af dylika frågor anlita den utvägen att tillsätta särskilda Utskott. Om man nemligen tänker sig att fråga uppstår om att till ett särskildt Utskotts behandling hänskjuta ett större lagförslag, så är det klart, att den enligt mitt omdöme fullt befogade invändning skall göras, att det icke är riktigt och klokt att öfverlemnna den föregående behandlingen af sådana frågor åt personer, som förut icke varit vane att inom Riksdagen lägga hand vid lagfrågor och derför icke representera den nödiga kontinuiteten vid dessa frågors behandling. Dylika skäl skola komma fram, och jag tror knappast att det skall emot dem lyckas att få begge Kamrarnes bifall för tillsättande af ett sådant särskildt Utskott, aldraminst om fråga blir att behandla en hel balk.

Af dessa skäl anser jag Utskottet hafva handlat riktigt, då det framkommit med sitt nu föreliggande förslag, men jag kan dock icke gå in på detsamma, sådant det nu är, af skäl, som jag skall be att få anföra.

Att under de tre år, då omval i allmänhet icke ske till denna Kammare, den ena Riksdagen öfverlemnar till den följande inom samma riksdagsperiod att behandla en fråga, som är af den förras Lag-Utskott utredd och handlagd, deremot kan icke vara något att invända, men jag hyser deremot ganska stora betänkligheter vid att lemna sista Riksdagen under en riksdagsperiod rätt att uppskjuta en fråga med den effekt, att följande Riksdag för frågans bedömande icke har att tillgå annat riksdagsutlåtande än ett betänkande från ett Utskott, tillsatt af en Riksdag, kanske till en väsendtlig del sammansatt af andra personer än de, som skola afgöra frågan. Om en inskränkning i detta syfte hade förefunnits i det nu framlagda förslaget, skulle detsamma för mig hafva varit betydligt smakligare.

Vidare har jag en invändning att framställa mot redaktionen af den föreslagna bestämmelsen, huru förfaras skall, när ett uppsatt utskotts-betänkande återkommer vid en följande riksdag. Det heter nemligen, att ett sådant betänkande skall behandlas i enlighet med hvad angående vid riksdagen inkommet utskotts-betänkande finnes föreskrifvet. Nu finnes, enligt Utskottets förslag, angående inkommet utskotts-betänkande föreskrifvet, att ett sådant kan uppskjutas till nästföljande riksdag och således skulle det kunna hända, åtminstone hindra icke ordalagen något sådant, att ett uppskjutet utskotts-betänkande kan ånyo på sådant sätt uppskjutas. Jag antager, att detta icke har varit Utskottets mening, men ordalagen i förslaget kunna gifva anledning till en sådan tolkning.

Vidare har jag en anmärkning mot nästa stycke i betänkandet, deruti det heter: "Förslag om uppskof, som här sagdt är, skall väckas sist vid det tillfälle, då betänkandet andra gången till behandling förekommer,

och må icke mera än en gång bordläggas“. Att framskjuta tillfället för Kamrarnes ledamöter att väcka förslag om uppskofvet till andra bordläggningen, tror jag icke vara riktigt, ty om man antager, att ett förslag om uppskof vid ett ärendes andra bordläggning väckes till exempel i denna Kammare samtidigt med ärendets handläggning uti Första Kammaren, men att i Första Kammaren icke något sådant förslag framkommer, utan ärendet der helt enkelt bordlägges, vid hvilket förhållande ärendet sedermera, då det tredje gången inom nämnda Kammare förekommer, skall enligt 59 § Riksdags-ordningen till afgörande företagas, så blir följaktligen det inom Andra Kammaren väckta förslaget om uppskof alldeles onyttigt. Det kan således icke vara lämpligt att bestämma sista tidpunkten för förslagens väckande till andra bordläggningen, utan detta förslag måste framkomma tidigare.

Slutligen har jag en anmärkning att framställa mot förslaget i hvad det afser de fall, då uppskof ej må ske utan att Konungen dertill samtycker. Man kan nemligen dervid lätt tänka sig, och det blir antagligen i allmänhet förhållandet, att, då beslut fattas om att söka ett sådant medgifvande, Riksdagen är så nära sitt slut, att Kongl. Maj:t icke hinner att meddela Riksdagen, huruvida han till Riksdagens begäran om uppskof lemnar sitt samtycke eller icke; och huru med det ifrågavarande utskottsbetänkandet eller den fråga, det rör, då skall förfaras vet jag sannerligen icke.

Jag anser således Utskottets förslag vara behäftadt med så många formela brister, att jag icke kan bifalla detsamma, och då, efter hvad vi förnummit, Första Kammaren redan bifallit betänkandet, återstår för mig för närvarande icke annat än att yrka afslag å detsamma.

Herr Lyttkens: Konstitutions-Utskottets föreliggande förslag är utan tvifvel föranledt af ett ganska trängande behof. Ofta har mot slutet af riksdagarne inträffat, att ganska viktiga utskottsbetänkanden blifvit afslagna, blott derföre att man saknat tid att rätt sätta sig in i de ärenden, de berört, eller att noggrannt granska betänkandena. Om deremot en grundlagsändring uti ifrågavarande syfte komme till stånd, skulle dylika frågor, med hvilkas beredande Utskott ej hunnit blifva färdigt förrän vid slutet af en riksdag, dock kunna blifva föremål för noggrann behandling och granskning, då man vid följande riksdags början, innan nya ärenden blifvit beredda, skulle hafva god tid dertill. Jag anser derföre en förändring i denna riktning vara af yttersta vikt. Vi hafva ju vid denna riksdag sett, hurusom ganska sent inkommit viktiga förslag, hvilka väsentligen afvika från den basis, hvarpå förarbetena, såsom komitébetänkanden och dylikt, varit byggda. Jag behöfver blott exempelvis påminna om hvitbetssockerbeskattningsförslaget och skolfrågan. För att sätta sig in i dylika ärenden fordras mycken tid, och det kan derföre icke ske på tillfredsställande sätt vid slutet af riksdagen. Men ehuru jag således finner Utskottet hafva de giltigaste anledningar att framlägga detta förslag, måste jag dock gifva reservanten rätt deri, att förslaget är behäftadt med formela felaktigheter och att så välgrundade och beaktansvärda anmärkningar mot ordalydelsen i den föreslagna lagförändringen blifvit framställda, att det icke i oförändradt skick bör antagas. Då emel-

lertid, sedan Första Kammaren bifallit förslaget, återremiss är ändamålslös, återstår för mig, fastän jag till fullo inser vigten af och gillar syftet af den föreslagna förändringen, denna gång intet annat än att helt enkelt yrka afslag å betänkandet. Jag hoppas dock, att genom ett afslag för närvarande intet i hufvudsak skall förloras, då en grundlagsändring icke förr än under sista riksdagen af en riksdagsperiod behöfver afgöras och Konstitutions-Utskottet dessförinnan har god tid att framkomma med ett bättre formuleradt förslag i enahanda syfte.

Herr Sjöberg: Då jag förra gången hade ordet, antydde jag, att Utskottets förslag förefallit mig vara af beskaffenhet att icke obetingadt kunna godkännas såsom hvilande till grundlagsenlig behandling. Jag angaf tillika, att jag visst icke vore öfvertygad om, att ett stadgande i detta syfte vore af sådan nytta och nödvändighet, att det borde inflyta i grundlagen såsom tillägg till de redan der befintliga föreskrifter, som röra riksdagsärendenas behandling. I detta, som i andra fall, kan dock naturligtvis endast erfarenheten gifva utslaget i sista hand.

Då jag nu hört en af Utskottets egna ledamöter yrka afslag å betänkandet, skulle jag visst icke funnit mig föranledd att ytterligare upptaga Kammarens tid, derest ej två andra utskottsledamöter förklarar sig anse förslaget ega alla erforderliga egenskaper. Detta kan jag icke erkänna och jag tror, att flera anföranden under diskussionen borde hafva öfvertygat desse ärade utskottsledamöter derom, att förslaget väl behöfver omarbetas, i fall det ens kan sägas hvilat på riktig och god grund, hvarom jag hyser något tvifvel.

Af reservanten och under diskussionen har tydligen framhållits svårigheten af det förfaringssätt, Utskottet tänkt sig. Det torde vara mer än sannolikt, att man genom en sådan, för nu förutsatta fall antagen ärendenas behandling, i stället att vinna det mål, Utskottet åsyftat, snarare skulle förlora tid. Ty det ligger i sakens natur, att, då frågan egentligen gällde, om uppskof skulle ega rum eller icke, man äfven måste vidröra sjelfva hufvudämnet, just för att få uppskofsfrågan klar. Det kunde då inträffa, att man i fråga om uppskofvet sagt ungefär allt hvad man i hufvudsak kunde hafva att anföras, men detta finge återrepeteras vid samma riksdag, derest uppskofsfrågan fölle. Detta är en omständighet, som jag tror förtjena begrundas; och betraktadt från nu angifna synpunkt synes mig förslaget behäftadt med felaktighet.

Herr Rubenson har nyss fäst uppmärksamhet på en annan svårighet vid förslaget.

Redan förut har jag tillåtit mig anmärka, att näst sista stycket i förslaget, hvilket handlar om föredragning och afgörande af ärende, som handlagts af tillfälligt Utskott, icke vore af beskaffenhet att kunna godkännas såsom lag. Sedan nyss förut talats om uppskof med ärende, handlagdt af ständigt eller särskildt Utskott, heter det här angående de ärenden, hvaröfver tillfälligt Utskott afgifvit betänkande: "och gälle i afseende å föredragning och afgörande af sådant ärende hvad nyss är sagdt; dock att afgörandet icke må till annan riksdag uppskjutas". Ja, deri ligger just felet, att således hvad nyss blifvit sagdt icke skall gälla om sådant ärende. Denna motsägelse hade lätt kunnat afhjelpas, om Utskottet delat

förslaget i särskilda momenter, hvarigenom den tvetydiga hänvisningen till det förut sagda kunnat undvikas.

En annan omständighet, som torde förtjena att öfvervägas, är den ökade frestelse, förslaget innebär, för motionärer att, så vidt möjligt är, gifva sina motioner sådan form, att de kunna komma att beredas af ständigt Utskott. Dertill hafva motionärer redan nu anledning, särdeles i frågor, som på en eller annan grund kunna remitteras till Stats-Utskottet; men, om man afskure möjligheten af att på enahanda sätt uppskjuta ärende, handlagdt af tillfälligt Utskott, som öfriga ärenden, skulle man mycket förstora nämnda frestelse.

Hvad beträffar den af mig först berörda frågan om nödvändigheten af att ju förr dess heldre från grundlagen afskilja alla reglementariska föreskrifter, så har en ledamot af Utskottet förklarad en dylik reform hafva egenskap af gränslöshet. Detta påstående kan jag icke fatta. Jag föreställer mig, att en sådan förändring skulle vara lättare än mången annan, emedan den komme att hafva till föremål ett gifvet material, och det väl icke kunde vara synnerligen svårt att blifva ense om hvilka i Riksdags-ordningen intagna stadganden vore af reglementarisk beskaffenhet. Ett dylikt stadgande, hvarpå jag mer än en gång fäst uppmärksamhet, hafva vi uti 76 §, hvars föreskrift om protokoljustering omöjliggör att genom föreskrifter i hvardera Kammarens arbetsordning påskynda diskussionsprotokollens tryckning. Jag vill ej vidare uppehålla mig vid denna punkt, då motion i ämnet är väckt af ledamot inom denna Kammare, och det således vid annat tillfälle torde blifva anledning att närmare diskutera denna fråga. Men jag har trots mig böra framhålla åtminstone ett af de många i Riksdags-ordningen intagna stadganden af reglementarisk natur, hvilka skulle vinna på att förflyttas till särskild författning, som lättare än grundlagen kan förändras. I den mån, det parlamentariska lifvet hos oss när utveckling, blir absolut nödvändigt att ändra formerna för Riksdagens arbete, på det deraf må viinnas det fördelaktigaste möjliga resultat.

Hvad beträffar föreliggande förslag, får jag, då Första Kammaren bifallit detsamma och återremiss således vore gagnlös, förena mig med dem, som yrkat afslag.

Herr Dickson: Om något stode att vinna med återremitterande af ärendet, skulle jag förena mig med dem, som påyrkat sådant, men då Första Kammaren bifallit Utskottets hemställan, har man blott val mellan bifall och afslag; och vid sådant förhållande kommer jag att rösta för afslag. Jag inser nödvändigheten af ett stadgande i detta syfte, att hindra Riksdagen från att fatta förhastade beslut och att förekomma, att en stor del af Riksdagens ledamöter under början af hvarje riksmöte gå sysslösa; men hvarken Utskottets eller reservantens förslag uppfyller min önskan i detta fall, och jag får derföre nu yrka rent afslag, i hopp att vid nästa riksdag ett fullständigare förslag i samma syfte skall framläggas.

Herr Philipsson: För min del gillar jag grundtanken i Utskottets förslag, men då många röster höjt sig mot detsamma i dess förevarande skick, och förändring deri, sedan Första Kammaren bifallit förslaget, icke

vid denna riksdag lär stå att vinna, tror jag det bästa vara, att Konstitutions-Utskottet vid nästa riksdag ånyo upptager ämnet och framlägger ett i formelt afseende mera tillfredsställande förslag i samma syfte. Då jag önskar framgång åt ett sådant förslag, tager jag mig friheten att i största korthet framställa mina betänkligheter mot två punkter i det nu framlagda förslaget, på det vid frågans förnyade behandling å dessa betänkligheter må kunna fästas det afseende, hvaraf de möjligen kunna vara förtjenta.

Först och främst synes mig vara alltför litet bestämdt, huru en sådan fråga om uppskof, som förslaget åsyftar, skall behandlas. Det heter: "Väckes förslag derom, att afgörandet må till annan riksdag uppskjutas, då skall sådan fråga särskildt prövas. Bifalles förslaget af begge Kamrarne" o. s. v. Utskottet synes här icke hafva tillräckligt tänkt sig in i sjelfva detaljbehandlingen af frågan. Lemnar man, såsom meningen tydligen synes vara, öppet åt hvarje enskild ledamot i en hvar af Kamrarne att väcka sådant uppskofsfröslag, så har man ju icke förebyggt, att uppskofsfrågan kan komma att i ena Kammaren behandlas samtidigt med det hufvudsaken prövas i den andra; och det kunde hända, att, då man slutat diskussionen i uppskofsfrågan, man finge veta, att Medkammaren afgjort ärendet och att således öfverläggningen om uppskof varit aldeles gagnlös och öfverflödig. För min del tror jag det riktiga vara att icke åt hvarje enskild riksdagsledamot inrymma initiativrätt i fråga om uppskof utan att deremot öfverlåta denna rätt till hvarje Utskott med afseende på de ärenden, det fått till sig hänskjutna. Härmed menar jag icke, att Utskott skulle ega uppskjuta den ärendenas behandling och utredning, som åligger Utskottet, men att Utskottet, sedan det, så vidt på Utskottet ankommer, slutligen handlagt ett ärende, skulle, derest Utskottet med afseende å tidens knapphet funne sig föranledt att befara, det ärendet icke i Kamrarne kunde hinna prövas med den omsorg, dess vigt påkallade, ega att i sammanhang med betänkandet i hufvudsaken hemställa om uppskof med dess afgörande till nästa riksdag. Åtminstone synes mig, att till en början, innan erfarenheten visat, hvarthän dylika uppskof skulle leda, nämnda initiativrätt borde inskränkas till Utskotten.

Min andra betänklighet afser den föreslagna bestämmelse, som har följande lydelse: "rörer betänkandet någon af Konungen hos Riksdagen gjord framställning, då må beslut deröfver ej uppskjutas, utan att Konungen dertill samtycker." Att Konungens samtycke till dylikt uppskof måste erfordras finner jag aldeles naturligt, men jag tror det deremot vara mindre lämpligt, att förslag om uppskof med beslut öfver en Kongl. proposition finge inom Riksdagen väckas. Deraf kunde svårigheter lätt uppkomma. Om t. ex. mot slutet af en riksdag beslut fattades att hos Kongl. Maj:t anhålla om rätt att uppskjuta slutliga behandlingen af en Kongl. proposition, och derefter regeringen, sedan ytterligare tid förlupit för beslutets expedierande och föredragning i Statsrådet, funne frågan vara af beskaffenhet att genast böra afgöras, regeringen kunde komma i en ganska brydsam ställning, emedan detta icke dämera kunde ske utan betydligt förlängande af riksdagen. I likhet med reservanten anser jag derföre, att Kongl. propositioner icke böra vara föremål för en sådan behandling, hvarmed jag dock endast vill säga, att det må bero på Kongl

Maj:t sjelf att, derest Kongl. Maj:t funne något sitt förslag så sent blifva föremål för Riksdagens hufvudsakliga behandling, att uppskof med beslut deröfver vore önskvärdt, derom göra framställning till Riksdagen.

Jag har nu velat uttala dessa betänkligheter för att icke behöfva framställa dem vid en kommande riksdag. För öfrigt får jag instämma med dem, som för närvarande yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Nils Larson: Sedan jag förra gången hade ordet, har jag fått veta, att Första Kammaren bifallit Utskottets hemställan. Då härigenom utsigten att vid innevarande riksdag få antaget ett enligt min åsigt lämpligt förslag i väsendtlig mån förminskats, frånträder jag mitt förut framställda yrkande om återremiss och förenar mig med dem, som yrkat rent afslag.

Herr Friherre von Schulzenheim: På de skäl Herr Lyttkens framställt och på det han och Herr Nils Larson icke skola vara de enda utskottsledamöter, som yrka rent afslag å Utskottets betänkande, förenar jag mig i deras yrkande.

Herr Ola Jönsson: Med anledning af Första Kammarens beslut återtager jag mitt förra yrkande om återremiss och förenar mig med dem, som yrkat rent afslag.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Ola Jönsson frånträdt sitt yrkande om återremiss, upptog Herr Talmannen de meningar, som för öfrigt blifvit under öfverläggningen framställda, samt afgaf, i öfverensstämmelse med dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag derå. Den sednare propositionen besvarades med ja; och hade Kammaren alltså förkastat Konstitutions-Utskottets i förevarande memorial framlagda grundlagsändringsförslag.

§ 5.

Föredrogos och biföllos, hvart efter annat:

Stats-Utskottets memorial N:o 47, i fråga om rättighet för fullmäktige i Riksgälds-kontoret att förfoga öfver lön och arvode för tjänst inom nämnda Kontor, som är eller blifver ledig; samt

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående väckt motion om upphörande af den nu stadgade tullfriheten för varor, som för de Kongl. Hofvens räkning införas.

§ 6.

Vid föredragning af Banko-Utskottets memorial N:o 10, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående användningen af bankovinsten för år 1872, blef den i detta memorial föreslagna omröstningspropositionen af Kammaren godkänd.

§ 7.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 19, i anledning af väckt motion om åtgärder till befrämjande af en ändamålsenlig skogshushållning.

Rörande denna fråga yttrade

Herr Malmberg: Utan tvifvel är ny skogslagstiftning för hela vårt land af aldra största behof påkallad. Frågan är blott, i hvilken riktning den bör gå. Naturligtvis skulle det mycket störande ingripa i landets ekonomiska och industriela utveckling, om denna lagstiftning komme att gå i prohibitiv riktning, ty man har alltid sett att, då staten sökt göra sig till förmyndare för de enskilda, något lyckligt resultat icke vunnits. Emellertid måste erkännas, att skogsförödelsen på många trakter nödvändigt på något sätt bör hämmas. Det är mot denna sorgliga sköfving af vårt land jag genom min motion velat åstadkomma några botemedel. Jag har i första punkten föreslagit att nyttjanderätt till skog ej må upplåtas på viss längre tid än 10 år, och att afverkning ej må ske under tio engelska tum sexton fot från roten. Vi veta alla, huru in- och utländska bolag för närvarande just genom den obegränsade friheten vid nyttjanderättsaftal om skog skörda frukten af våra skogars förödelse, och om icke snart lagen träder emellan för att stäfja detta ofog, skola våra efterkommande få lida mycket ondt deraf. Jag hade hoppats, att Lag-Utskottet skulle behjertat detta förhållande och åtminstone med afseende derå förordat någon lagbestämmelse, men Utskottet har endast afstyrkt mitt förslag i förväntan, att Kongl. Maj:t skall väcka proposition i ämnet. Jag beklagar att så skett, ty under det vi vänta, hinna många härjningar försiggå, som eljest kunnat förekommas.

Af Utskottets betänkande framgår äfven, att Utskottet anser särskild skogslagstiftning erfordras för Norrland. Jag förstår icke, hvarföre vårt fosterland skulle behöfva i detta hänseende indelas i olika distrikt, eller hvarföre man icke kan stifta en lag på så god och rättvis grund, att den kan gälla för hela riket. Det synes mig derföre, såsom hade Utskottet hyllat den gamla jesuitiska satsen: "divide et impera", på det möjlighet skulle vinnas att lagstifta i mera prohibitiv anda. Det skulle vara en verklig olycka för vårt land, om det komme att gå så till, att vi, efter att hafva i går stiftat särskild lag för lappmarkerna, i dag skulle stifta en annan för det öfriga Norrland, i morgon åter en annan för mellersta Sverige och i öfvermorgon ytterligare en särskild lag för södra Sverige. Skogskomiteén, som på förtjenstfullt sätt behandlat många frågor rörande de norrländska skogsförhållandena, har likvist i sina resultat kommit in i en riktning, som icke kan vara helsosam för landet. Det är fara värdt, att häri kan ligga frö till stor olycka. Men huru mörkt det än ser ut, finnes dock en ljuspunkt, som lyser klar och hoppgifvande. Det är Skogsstyrelsen, som har den förtjensten att i sitt betänkande hafva angifvit grunden för en klok och rationel skogslagstiftning. Det vore derföre väl, om Kongl. Maj:t för sin proposition, som man har att förvänta, toge någon ledning af detta Skogsstyrelsens betänkande. Troligtvis finnes ingen

inom Sverige, som är i stånd att så riktigt uppfatta ställningen af våra skogsförhållanden som Skogsstyrelsen, hvilken i alla landets provinser har tjensteandar, från hvilka goda och sanningsenliga upplysningar kunna erhållas. Jag vet väl, att ledamöter af denna Styrelse, då de uppträdt med sans och goda framställningar i detta ämne, icke rönt den uppmärksamhet, de förtjenat, utan snarare blifvit med hån afvisade, men jag hoppas dock, att man, när skogslagstiftningen sker, skall hafva hunnit komma till mera sansade åsikter i frågan. Jag tror för min del, att man hvarken genom exportförbud eller höga tullar eller genom jägeribetjeningens ingripande i den enskilda skogshushållningen kan komma till något godt resultat. Jag vill icke hafva en lagstiftning på papperet, som för öfrigt är utan verkan. I andra punkten af min motion har jag föreslagit, att, der trakthuggning användes eller der genom blädning ej dugligt skogsbestånd förefinnes, nytt skogsbestånd skall på egarens bekostnad inom viss bestämd tid och under nödig kontroll af vederbörande åstodkommas och vårdas. Jag tror, att detta är den enda grund, hvarpå man med framgång kan bygga en lagstiftning till förekommande af skogsbrist.

För närvarande ser jag mig icke hafva annat att göra än hoppas på framtiden och dermed trösta mig öfver det öde, som drabbat min motion.

Herr Hæggström: Detta betänkande erinrar mig om det gamla ordspråket: "Guds fred! yxskaft!" Ett dylikt svar på tilltal gifver Utskottet med afseende på motionärens förslag. Motionären föreslår förbättringar i skogslagstiftningen för hela landet, och dertill genmäler Utskottet, att sådana förbättringar nu icke äro lämpliga att vidtaga, emedan från Kongl. Maj:t snart är att förvänta proposition om särskild skogslagstiftning för Norrland. För en tid sedan hade emellertid Utskottet före en norrländsk skogsfråga, nemligen frågan om innebyggarnes i lappmarken dispositionsrätt öfver sin skog, och då kunde Utskottet haft skäl att säga, att man borde invänta Kongl. Maj:ts proposition i anledning af skogs-komitéens betänkande, men den gången var Utskottet af alldeles motsatt mening. Det är dock eget att när frågan gäller något, som skulle gagna hela landet, svaras: nej, men att då det är fråga om att reglementera för en del af ett par provinser, svaret blir helt annorlunda. Jag har blott i korthet velat erinra om det slags konsekvens Utskottet visat.

Herr Lyttkens: Jag är till stor del förekommen af Herr Hæggström. Äfven mig synes Utskottets hemställan innebära ett besynnerligt svar på motionärens framställning. Det är utan tvifvel lika angeläget att få en förbättrad skogslagstiftning för södra och mellersta Sverige som för Norrland. Något måste göras för att stäffa denna oerhörda sköfving, som hotar att rent af tillintetgöra våra skogar. Man behöfver blott resa utåt våra jernvägar och jemföra omgifningarnes beskaffenhet med tillståndet för 4 till 6 år sedan, och man skall finna, huru hela trakter blifvit så rensade från skog, att till och med ljungen på marken fått följa med. Denna sköfving fortgår dag ifrån dag och timme från timme utan hinder af lagstiftningen, och utan att något göres för återplantering af skog. Utländska och inländska bolag inköpa hela qvadratmil skogsmark och förvandla dem till ödemarker. Detta oaktadt svarar Utskottet på en motio-

närs förslag till skyddande lagstiftningsåtgärder, att man bör invänta Kongl. Maj:ts proposition angående norrländska skogsförhållandena. Men är då icke hela det öfriga landet lika utsatt för att blifva förvandladt till nakna hedar?

För min del anser jag, att Riksdagen borde ingå till Kongl. Maj:t med skrifvelse af innehåll, att Kongl. Maj:t måtte med det snaraste taga i öfvervägande behofvet af ny skogslagstiftning för hela landet. I sådant syfte yrkar jag återremiss.

Herr Carl Anders Larsson: Då Utskottet synes för tillfället vara klen representerradt, nödgas jag taga till ordet. Herr Hægström talar verkligen, som hade han varit i Lag-Utskottet och lärt sig, huru der tillgår. Jag står alldeles i samma ställning som motionären. Samma slags svar har Utskottet gifvit mig, då jag arbetat för framgång åt något förslag. Förhållandet inom Utskottet är verkligen sådant, att jag en gång funnit mig föranlåten att hemställa, om icke det vore skäl att med ens bundta ihop hela knippan af motioner och på en gång afstyrka dem så gerna först som sist. Det tjenar icke till det aldri bittersta att återremittera ärendet till Lag-Utskottet. Om en enskild motionär föreslagit det mest förnuftiga i världen, afstyrker Utskottet det lika fullt. På sin höjd kan någongång en Kongl. proposition vinna Utskottets godkännande. Säkerligen skulle Herr Lyttkens förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t lika litet kunna erhålla Utskottets bifall som motionen, hvadan jag ej vet annat råd än att motionären får trösta sig med den utsigt till blifvande lagstiftning i skogsfrågan, som Utskottet förespeglat; och jag får af sådant skäl yrka bifall till betänkandet.

Herr Nils Petersson: Jag har begärt ordet af samma anledning som föregående talaren, nemligen derföre att Utskottet för tillfället synes vara svagt representerradt. Utskottet har blifvit så skarpt klandradt, att man kunde vara benägen misströsta om möjligheten att försvara det, men den rättvisa måste man väl göra Utskottet, att det, emot hvad Herr Hægström påstått, icke haft anledning att behandla denna fråga lika med lappfrågan. I lappfrågan hade vi just en Kongl. proposition att besluta öfver och det fanns således icke något skäl att i afvaktan på en sådan uppskjuta beslutet. Här är förhållandet motsatt, och Utskottets åtgärder stå således i full öfverensstämmelse med hvarandra.

Hvad beträffar det af Herr Lyttkens ifrågasatta afåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t, vet jag ej hvartill sådant skulle tjena, då man vet, att inom regeringen arbetas på förslag i ämnet. Det kunde icke innebära annat än en påminnelse åt regeringen om större skyndsamhet. Men det är ju upplyst, att det Kongl. förslaget redan nästa riksdag är att vänta, och vid sådant förhållande kan ju större skyndsamhet icke vinnas. Jag tror att Utskottet under förhandenvarande omständigheter icke kunnat handla annorlunda än som skett, ty det kunde väl ej varit klokt, att Utskottet nu gifvit sig in på lagstiftningsförsök i ett ämne, der regeringen, så snart skall framlägga ett omfattande förslag.

Herr Westerdal: Af den siste ärade talaren hufvudsakligen före-

kommen, ber jag att med honom få instämman, tilläggande blott, att jag med förundran åhört Herr Carl Anders Larsson, som, då han inom Utskottet icke begagnat sin reservationsrätt, nu funnit det lämpligt att uttala ett så skarpt ogillande af Utskottets sätt att behandla föreliggande fråga. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Lyttkens: Ehuru vi hört en af Lag-Utskottets egna ledamöter påstå, att återremiss vore gagnlös, emedan Utskottet i alla händelser endast skulle svara med ett bleklagdt nej, tror jag dock att Kammaren icke har skäl att allt för mycket fästa sig dervid. Ty äfven om Utskottet skulle afstyrka och Första Kammaren afslå en skrifvelse i det syfte, jag angifvit, kunde dock vara gagneligt, om denna Kammare uttryckte den åsigt, att något måste göras till hämmande af skogssköfvingen äfven i södra och mellersta Sverige.

Herr Hæggström: En ledamot af Utskottet yttrade nyss, att med den s. k. lappfrågan, hvilken för några veckor sedan härstädes behandlades, vore ett särskildt förhållande, enär till grund för densamma låg en Kongl. proposition, då deremot nu endast är fråga om en enskild motionärs framställning. Detta är mycket riktigt, men härvid är äfven en annan omständighet att märka, och det är att om, mot förmodan, det skulle vara den värde ledamoten af Utskottet obekant, så är det dock en sak, som är noggsamt känd, åtminstone för alla dem som tagit del af skogs-komitéens betänkande, nemligen att i Lappland hittills icke någon öfverafverknung af skog egt rum, hvilket deremot lärer vara förhållandet i de flesta öfriga delar af landet. Derpå hafva vi bevis både af den nu föredragna motionen och af flere dylika, som såväl inom denna som i Första Kammaren blifvit väckta, och jag måste derföre antaga, att detta förhållande neppeligen kan hafva undgått Utskottets uppmärksamhet. Då man nu sålunda genom en särskild lagstiftning för lappmarkerna velat skydda sådana landsdelar, inom hvilka hittills icke någon öfverafverknung af skog förekommit, så må jag väl fråga, om icke enahanda lagstiftning äfven torde vara af nöden för sådana delar af landet, hvarest, såsom allom bekant är, redan länge skogssköfving ohejdadt fått fortgå. Då nu emellertid Utskottet afstyrkt bifall till den förevarande motionen, men deremot på det högsta förordat den nyss omnämnda Kongl. propositionen, så förefaller mig ett sådant handlingssätt i hög grad inkonseqvent. Detta var hvad jag påstod, då jag förra gången hade ordet, och detta står jag för.

Herr Grefve Sparre: Jag beder att få instämman med dem, som yrkat återremiss af detta utlåtande. Under en lång följd af år har frågan om en förbättrad skogslagstiftning utgjort föremål för Riksdagens pröfning, och mer än någonsin förut har just den närvarande tidpunkten visat, att deraf göres oss behof. En talare har redan fästat uppmärksamheten derpå, att det finnes till skog tjenliga trakter, hvarest numera icke ett enda träd finnes kvar; och den ofantliga proportion, hvaruti priset på trävaror under den sednaste tiden stigit, är äfven bevis på, att skogen redan på många håll alldeles försvunnit. Om Herrarne, i likhet med mig, hade sett och öfverfarit de sorgligt ryktbara Svältorna i Vester-

götland, på hvilka staten nyss nedlagt dryga omkostnader för att möjligen om hundra år härefter derstädes åter få se någon skog, så skulle Herrarne äfven instämma med mig deruti, att största skäl finnes att söka sätta en gräns för den skogsödeläggelse, som redan alltför länge fått ohejdad fortgå. Jag har visserligen äfven sett, att Utskottet talat om den komité, som blifvit tillsatt för att uppgöra förslag till en ny skogslagstiftning för Norrland; men då representationen icke har ringaste anledning antaga, att Kongl. Maj:t skulle komma att använda det arbete, som i detta hänseende blifvit uppgjort för norrländska förhållanden, för att tillämpa detsamma äfven på öfriga delar af landet, så synes det mig åtminstone vara skäl, att representationen äfven behjertade de förhållanden som i detta hänseende ega rum inom de öfriga delarne af riket, och för hvilka åtminstone i lika hög grad som för Norrland behof af skärpt lagstiftning förefinnes, och hvilket behof äfven torde få anses vara af representationen erkändt. Vi hafva i så många saker tillåtit oss att till Kongl. Maj:t aflåta underdåniga skrivelser, men det finnes väl knappast någon fråga som är så behjertansvärd som denna, och på hvilken representationen, som består af medlemmar från alla delar af riket, har större skäl att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet. Vi hafva för icke många dagar sedan afslagit en motion angående exportförbud eller åsättande af tull till lika belopp med varans värde för smärkrare virke. Hvad nemligen den ifrågasatta tullförhöjningen å sådant virke beträffar, så ansågs den franska traktaten derfor utgöra hinder, och exportförbudet befanns icke vara tidsenligt. Vilja vi då icke göra något åt denna sak; skola vi låta förhärjningen oförhindrad fortgå och åtnöja oss dermed, att en komité blifvit tillsatt och afgifvit sitt utlåtande angående skogsförhållandena i Norrland? Känna vi då icke öfverallt och erfara vi icke behofvet af en förbättrad lagstiftning i detta hänseende? En mängd andra länder hafva redan i detta ämne vidtagit ändamålsenliga mått och steg, och det synes i sanning vara högt på tiden, att äfven ett land med det läge som vårt beslutar sig för att göra detsamma. Äfven om jag förutser, att för denna gång det möjligen icke kan blifva något resultat af det väckta förslaget — förutsatt nemligen att Första Kammaren redan bifallit betänkandet — så synes det mig dock, såsom vore det denna Kammare värdigt att, genom bifall till motionärens förslag, visa att den behjertar frågan; och möjligen kunde derigenom Kongl. Maj:t, äfven om en skrivelse i ämnet icke från Riksdagen komme att aflåtas, uti denna omständighet finna skäl att sträcka sin blick öfver skogslagstiftningen för hela riket.

Jag tillstyrker således återremiss af betänkandet.

Herr Westerdal: Då jag, såsom Herrarne veta, vid denna riksdag väckt motion, gående derpå ut att söka åstadkomma något skydd för den unga växande skogen, så torde det måhända synas underligt att jag ej reserverat mig mot Utskottets hemställan; men då min berörde motion blifvit af Riksdagen afslagen, hade jag ingen anledning antaga, att den nu föreliggande skulle kunna tillvinna sig Kammarens bifall. Jag trodde detta så mycket mindre, som motionären i visst afseende föreslagit ännu strängare restriktiva åtgärder, än jag med min motion åsyftat.

Hvad åter angår ifrågasatt skrivelse till Kongl. Maj:t, så och då innevarande Riksdag redan anslagit ett rätt betydligt belopp att ställas till Kongl. Maj:ts förfogande i afseende på åtgärder vidtagande till inköp af till skogsodling tjenlig mark i mellersta och södra Sverige, synes mig som Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derigenom tillräckligt vore fäst på nödvändigheten af en för nämnde delar af landet lämplig skogslagstiftning, på sätt Utskottet i sitt utlåtande erinrat. Skulle emellertid Kammaren anse en underdånig skrivelse i ämnet vara behöflig, så vill jag för min del ej motsätta mig detsamma.

Herr Åstrand: Skulle några ledamöter af Kammaren hafva rätt i sin åsigt att ett bifall till detta betänkande borde tolkas derhän, att Andra Kammaren saknar intresse för skogslagstiftningen och det sätt, hvarpå denna fråga behandlas, så skulle jag verkligen förena mig med dem, som yrkat återremiss, blott såsom ett uttryck för en sådan missuppfattning af frågan. Men såsom denna motion nu är affattad, tror jag kuappast, att Utskottet rimligtvis kunde hafva kommit till något annat resultat än hvad som nu skett, äfven om det hade varit möjligt att i en eller annan punkt tillstyrka bifall till hvad motionären i sjelfva hufvudsaken föreslagit. Jag beder att härvid företrädesvis få fästa mig vid de tvänne första punkterna af motionärens yrkanden. Den första lyder så: att vid öfverlåtelse af nyttjanderätt till skog på viss tid, en dylik öfverlåtelse ej får utsträckas öfver tio år. Såsom man vet, är det icke första gången som denna fråga förekommer till Riksdagens behandling; men hvarje gång den blifvit upptagen, har den med stark majoritet blifvit afslagen. Man har nemligen icke velat inskränka egarens rättighet att på detta sätt öfverlemna dispositionsrätt öfver skogen och dess afverkning, och derföre hafva äfven de, som härutinnan hyst en motsatt åsigt, icke vunnit gehör. För min del har jag ansett en sådan förändring nödig och nyttig: nödig, derföre att den kommer att tillförsäkra hemmansegaren en fortfarande inkomst af skogen, och nyttig, derföre att den håller vid lif egarnes intresse för skogens bestånd. Det måste nemligen uppstå en betydlig skilnad, om ett sådant stadgande finnes, mot hvad nu är förhållandet, då t. ex. afverkningen af skogen kan vara försäld för 30 à 40 år, under hvilken tid hemmanet kan öfvergå till annan mans ego, utan att denne kan hafva något hopp om att få disponera detta hemmaus appertinenser.

Hvad åter vidkommer motionärens andra yrkande derom, att, der traktuggning användes eller der genom blädning ej dugligt skogsbestånd förefinnes, skall nytt skogsbestånd på egarens bekostnad inom viss bestämd tid och under nödig kontroll af vederbörande åstadkommas och vårdas, så är detta på samma gång så sväfvande och omfattande, att jag tror att genom rent bifall till detsamma det i praktiken skulle visa sig alldeles omöjligt att öfvervaka och efterleva dessa bestämmelser. Hvad menas med dugligt skogsbestånd; menas det att skogen skall hålla i sådant skick något mer än t. ex. halfva kubikmassan af hvad den orörd bort ega, eller menas det 75 — 60 — 40 eller huru många procent af den grundmassa, som skogen, med afseende å alla på densamma inverkan förhållanden, anses kunnat ega? Om jag härvid tillfrågar fackmän och sådane, som äro fullt kompetente att bedöma denna sak, så får jag icke samma

svar af en bland tio olika personer. Det beror nemligen på hvars och ens uppfattning af markens produktionsförmåga, på läget och den växande skogsmassan med mera dylikt. Huru skulle man då kunna tänka sig, att en lagparagraf af så sväfvande innehåll som denna skulle blifva antagen; den skulle ovilkorligen genast leda till olika tolkningar samt väcka missnöje och berättigadt klander; och till något sådant bör Riksdagen ej göra sig skyldig. Och hvem skall för öfrigt öfvervaka den nödiga kontrollen för skogens återväxt inom viss bestämd tid? Jo, kronans tjenstemän; men huru många sådana fordras det väl för att tillse att hvarje enskild författningenligt sköter skogen på hvarje tunnland. Jag vill icke våga någon kalkyl i detta fall, men jag tror att den kostnad, som för närvarande utgår till skogsstaten är en småsak mot de summor, som skulle erfordras för en dylik kontroll. Jag anser sålunda att man skjuter öfver målet, om man söker verkställa hvad som är praktiskt omöjligt att gifva fullt eftertryck åt.

Jag skall icke yttra mig om de öfriga tre punkterna af motionärens förslag, hvilka möjligen kunde vara ändamålsenliga och gagnande, ehuru jag tror att motionären, åtminstone hvad beträffar den 3:dje punkten, angående afdikning af myrar och andra vattensjuka skogstrakter, måhända gått något för långt i sitt yrkande. Deremot beder jag att få något fasta mig vid sjelfva frågans betydelse. Det är, såsom Herr Lyttkens redan nämnt, alldeles obestriddigt att något måste göras för att hämma denna skogsödeläggelse, som dag från dag blir allt större och större inom mellersta och södra Sverige, d. v. s. inom Svea och Göta land. En af de mest maktpåliggande frågor härvidlag är, enligt min öfvertygelse, den, att man går så tillväga, att man inskränker den enskildes fria förfogande öfver skogen, utan att dock våldföra eganderätten utöfver hvad omtanken för det allmännas väl nödvändigt kräfver. Att härvid utsträcka kontrollen så långt som motionären med sitt förslag åsyftar, anser jag vara alldeles omöjligt. Det finnes, enligt min tanke, icke mer än ett sätt att gå till väga i detta hänseende, och det är, att på alla hemman bestämmas en viss areal, hvilken efter sakkunnige mäns bepröfvande anses icke duglig till något annat än skogsväxt, och denna bör ock dertill för framtiden användas. Men icke får man gå så långt, att all mark som kan bära skog, äfven skall sättas i skogbärande skick, ty derigenom gör man in-trång på hagmarken; och lika visst som det är nödigt att skydda och vårda skogen och förebygga afverkning af densamma utöfver vissa gränser, lika viktigt och nödigt är det ock, att vid hvarje hemman nödigt och tillgängligt bete icke saknas. Derföre måste det finnas någon bestämd begränsning i detta fall, och för att kunna öfvervaka en lagstiftning i ämnet är det synnerligen nödvändigt att det är kunnigt för dem, som hafva denna kontroll öfver enskilda skogars vård och skötsel sig öfver-åten, hvar den skogsareal är belägen, åt hvilken de skola egna tillsyn. Skall låter bero på den kontrollerande myndigheten att efter eget omdöme få säga: här borde skog växa, under det åter å andra sidan egaren till marken säger: nej, här måste jag hafva bete för mina kreatur och derföre måste jag afverka skogen, så skulle sådant kunna leda till en så oändlig mängd tvistemål i administrativ väg, att dessa ensamt skulle öfver-skjuta hela summan af dem, som nu på denna väg afgöras. Att skog

icke bör afverkas och utföras af så smäckra dimensioner, som nu sker under namn af pitprops, torde vara klart, ehuru en motion angående denna sak, och hvilken gick ut på att antingen bestämma utförsel förbud för sådant virke eller ock åsättande af tull derå, såsom man vet, icke denna gång vunnit Riksdagens bifall.

Grefve Sparre frågade, med häntydan på den nyss omnämnda motionens öde: vilja vi då alldeles icke göra något i detta hänseende? För min del hör jag icke till dem, som i detta fall vilja göra intet, men ej anser jag att åtgärder böra vidtagas i den riktning som nu är föreslaget, utan jag tror att blott ett enda sätt finnes i detta fall fullt lämpligt, och det är att gå den väg, som blifvit framhållen af komiterade för behandlingen af skogsförhållandena i Norrland, hvilka äfven till en stor del äro fullt tillämpliga för hela landet. Vill man nemligen afverka för afsalu virke af dessa smäckrare dimensioner som kallas pitprops, så skall man vara dertill oförhindrad, såvida skogen blifvit indelad för trakthuggning, och afverkning blott sker inom den areal som för året är bestämd; eller ock, om man ej har underkastat skogen en sådan indelning, så behöfves det blott bevis af tienstgörande revierförvaltare, att denna afverkning har skett genom gallring, samt således i främsta rummet afsett skogens tillväxt; ty förhållandet är, att just då virket står på den punkt att det kan användas till pitprops, måste en stor utgallring ega rum å den skog, som väl skötes. Om jag på detta sätt har afverkat unga träd, så skall det vara revierförvaltarens pligt att stämpla desamma, och jag behöfver sålunda icke ställa mig på tullagstiftningens ståndpunkt för att verka inom skogs- lagstiftningens område, utan jag utgår från skogs- lagstiftningen och säger, att intet virke får försäljas eller afverkas af dessa smäckrare dimensioner, om det ej blifvit försedt med kronans hammare. Och man må icke tro att det är omöjligt att så göra; tvärtom tror jag det vara ganska lätt, och i samma stund som en sådan lagstiftning antages och tillämpas, vore det äfven slut med ropet om den skogsförödelse som nu eger rum, der skogen ligger så till, att antingen en jernväg stryker fram i dess närhet, eller ock grannskapet till hafvet eller någon annan segelled gör exporten af skogens produkter lätt och bekväm. Der tillgår det så, att, i stället rör att på ett förståndigt sätt verkställa utgallring och sålunda befrämja den återstående grundmassans utveckling, så tillgriper man alltsammans, utan afseende på om derigenom skogen ödelägges för längre tid. Det är nemligen icke detsamma, om jag verkställer afverkning af mogen skog, hvilken då möjligen kan ske vid den tid då marken är impregnerad af frön, som sedan kunna uppspira till nya skogsbestånd, eller om afverkningen sker på en 40, 50, 60 och 70 års gammal skog, hvilket ofta medför hela fältets ödeläggelse, såvida icke i närheten derintill finnes någon mogen skog, som kan lemna de erforderliga fröförråden för ny skogs uppdragande, allt uder antagande att några direkta kulturåtgärder icke vidtagas.

Men, såsom jag redan i början af mitt anförande yttrade, tror jag icke att Lag-Utskottet på den ståndpunkt frågan nu befinner sig kunnat framkomma med ett så omfattande förslag, att man dermed kunnat blifva belåten; och då dessutom Första Kammaren redan bifallit betänkandet, och en återremiss sålunda icke kan gagna till något, så kan jag för min

del, under förhoppning om att en ny skogslagstiftning snart kommer till stånd, icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Fahlén: Herr Talman, mine Herrar! Det är endast för att instämma med dem, hvilka här yttrat sig för motionärens förslag eller åtminstone äro af den åsigt att något bör göras i afseende på vår skogslagstiftning, som jag begärt ordet. För min del anser jag de uti första och andra punkterna af motionen gjorda framställningarne vara ganska antagliga, åtminstone för den ort jag tillhör. Beträffande första punkten, som innehåller, att öfverlåtelse af skog ej får utsträckas utöfver viss tid, så anser jag en dylik föreskrift icke kunna annat än välgörande inverka på skogslagstiftningen i landet. Efter den icke obetydliga erfarenhet jag har om försäljning af skogar samt om de kontrakt, som dervid upprättas, kan jag icke underlåta att framhålla, det dessa kontrakt ovilkorligen måste bliwa ruinerande för skogarne. De tillkomma nu i många fall utan att skogsegarne hafva vetskap om deras rätta innehåll, och de personer, som resa kring för att göra upp dem, försumma hvarken lofliga eller olöfliga medel för att locka försäljarne att lemna sina underskrifter; och dessa sednare äro dess värre icke alltid nog starka att motstå köparnes eller deras ombuds frestelser. Skulle nu genom en lag jordegarens rätt att disponera öfver sin skog begränsas, så vore vi komna ganska långt på skogslagstiftningens väg. Det är egentligen först på de sednare åren, åtminstone i min trakt, som det blifvit på modet att köpa småskog. Det är hufvudsakligen utländingar, som tillhandla sig afverkningsrätt af mindre skog, af så kallad pitprops och dylikt, och det är just denna afverkning, som, enligt min tanke, utgör en verklig skogsförödelse. Köptes deremot endast sådan skog som vore tjenlig till afverkning, så vore derom naturligtvis ingenting att tala, det måtte nu vara den ursprunglige skogsegaren eller köparen som drager nytta deraf.

Beträffande tiden för kontraktens uppgörande, anser jag den nu tillåtna vara alldeles för lång, enär säljarne för närvarande afyttra icke endast hvad de sjelfva ega, utan äfven det som efterkommande borde ega. Jag anser derföre en begränsning af tiden till 10 år, såsom motionären föreslagit, vara särdeles lämplig.

Hvad angår andra punkten i motionen, så gillar jag äfven den, ty jag tror att om enhvar skogsegare genom lag tillförbundes att ständigt hafva ett vackert skogsbestånd, skulle detta vara tillräckligt betryggande för skogens återväxt. Om sättet hvarpå detta skulle ske vill jag icke inlåta mig, men jag tror, att då något bör göras till förekommande af skogsförödelse, Lag-Utskottet hade bort taga frågan i bättre öfvervägande och åtminstone tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t. En sådan skulle kanske göra ganska godt, ty det är icke sagdt, att ett förslag till förändrad skogslagsstiftning i landet, endast utgånget från Kongl. Maj:t, blir antagligt, emedan jag, lika med hvad en annan talare yttrade, nästan fruktar, att de personer, som sysselsätta sig med detta arbete, komma att skjuta öfver målet. Jag anser det derföre vara nyttigt, att Kammaren nu uttalar sin åsigt i frågan, och förenar mig med dem som vilja att något i densamma bör göras, hvarföre jag yrkar återremiss.

Herr Edström: Vid det förhållande, att den i betänkandet omfördälda från Kongl. Maj:t gjorda framställningen i ämnet endast afser Norrland, och äfven med hänseende till den oroväckande skogssköfving som pågår i vårt land, beder jag att få förena mig med Herr Lyttkens samt öfriga talare, hvilka yrkat återremiss.

Herr Hjelm: Det är visserligen ganska mycket, som jag skulle önska få säga i denna fråga. Men då diskussionen derom redan varat tillräckligt länge, vill jag inskränka mig till att i allo instämma i hvad Herr Fahlén yttrat äfvensom med dem som yrkat återremiss. Det är verkligen högst bedröfligt att denna fråga, som dock så djupt måste ingripa i vårt lands framtida ekonomiska förhållanden, i följd af formsaker redan blifvit undanskjuten riksdag från riksdag; men det vore ändå mera att beklaga om icke heller vid denna riksdag något i densamma kunde åtgöras. Jag för min del anser, att, då Kammaren vid ett föregående tillfälle återremitterat ett utlåtande öfver en af Herr Westerdal i ungefärligen enahanda syfte som denna afgifven motion, Kammaren handlade endast konsekvent, om den nu till Utskottet återvisade äfven detta utlåtande, hvarigenom på samma gång en mera allvarlig meningsyttring lemnades från Kammaren, att den anser något i saken nödvändigt böra göras och det så fort som möjligt.

Jag yrkar återremiss.

Öfverläggningen förklarades slutad. Efter det att Herr Talmannen upptagit de gjorda yrkandena och i enlighet med desamma framställt propositioner på såväl bifall som återremiss, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

§ 8.

Efter föredragning dernäst af Lag-Utskottets utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion om ändring i gällande skiftesstadga, blef samma utlåtande bifallet.

§ 9.

Föreköm till behandling Lag-Utskottets utlåtande N:o 21, i anledning af väckt motion, åsyftande närmare bestämmelser rörande exekutiv försäljning af fast egendom.

Ordet begärdes af

Herr Carl Anders Larsson, som anförde: Herr Talman! Då icke heller jag vill låta min motion i tysthet begravas, beder jag att få erinra, hurusom denna fråga blifvit undanskjuten allt sedan 1860 års riksdag, då den först väcktes. Utskottet säger i sin egen motivering: "Bristerna i våra utsöknings- och inteckningslagar hafva länge varit öfverklagade, och befogenheten af denna klagan har äfven visat sig genom osäkerhet i lagtillämpningen,

lämpningen, särdeles i de delar om hvilka förevarande motion handlar. Olägenheterna häraf äro så stora, att en snar rättelse är högst behöflig. Emellertid må erinras, att Rikets Ständer genom särskilda underdåniga skrivelser den 11 Augusti och den 26 Oktober 1860 hos Kongl. Maj:t gjort framställningar om åtgärders vidtagande för dessa lagars omarbetning". Och det är på grund af att vi i 13 år fått vänta på ett förslag från Kongl. Maj:t, som Utskottet kommit till det resultat, att min motion icke måtte till vidare åtgärd föranleda. Det är verkligen beklagligt, att denna lagförändring, som jag anser vara af stort behof påkallad — och hvilket äfven Utskottet erkänner — icke kunnat försiggå på en tid af 13 år; men ändå mer att beklaga är, att man ännu i denna stund icke sett ett spår af tillmötesgående från regeringens sida i detta afseende. Min afsigt är nu icke att yrka bifall till motionen, utan endast att reservera mig mot regeringens förfarande att, beträffande en så vigtig lagfråga, i hela 13 år låta oss vänta på ett förslag i af Riksdagen en gång angifvet syfte. Jag hoppas dock att frågan en gång s'utligen skall vinna en lycklig lösning.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Herr Talmannen tillkännagaf att, enligt ett från vederbörande stationsbefälhafvare honom tillhandakommet meddelande, uppvisning med Kongl. Skärgårdsartilleriets exercisskolas öfverkorporals- korporals- och rekryt-afdelningar komme att ega rum i exercishuset å Skeppsholmen Lördagen den 19 dennes kl. $\frac{1}{2}$ 10 f. m., samt att tillträde till denna uppvisning stode öppet för dem af Riksdagens Herrar ledamöter, som önskade densamma bevista.

§ 11.

Föredrogs Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 22), angående väckt förslag om underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t i fråga om indragning af Kongl. Krigshofrätten m. m.

Herr Linné yttrade: Vid det förhållande, att Kongl. Maj:t genom en så nyligen utfärdad förordning som den af den 11 Juni 1868 visat sig betrakta Krigshofrättens bibehållande såsom nödvändigt, och att Krigshofrättens uppgift äfven förordats af de komiterade, som haft i uppdrag granskningen af de krigslagar, som af Kongl. Maj:t till efterlefnad blifvit anbefallda; då 1869 års Riksdags begge Kammarer utan votering uttalat sin mening för Krigshofrättens bibehållande, samt då vidare denna Riksdag redan afslagit en motion om densammas indragning och väl icke kan vilja efter så kort tids mellanrum i samma sak nu fatta ett annat beslut, så vågar jag, ej mindre på dessa grunder än äfven på de af Grefve Björnstjerna anförda korta och tydliga samt enligt min åsigt riktiga skäl, hem-

ställa, att Riksdagen, med afslag å Utskottets betänkande, måtte lemna Herr Gummessons motion utan afseende.

Herr Friherre af Schmidt: Herr Talman, mine Herrar! Äfven jag anhåller om afslag å föreliggande betänkande, stödjande mig dervid hufvudsakligen på de af reservanten framlagda skälen, af hvilka jag särskildt fäster mig vid det, att krigsrätterna äro nödvändiga för disciplinens upprätthållande. Ju mindre sådana mål förekomma inom krigsmakten, som behöfva dragas inför krigsrätt, desto bättre är det naturligtvis. Men osäkert kan vara, huruvida icke möjligen dessa mål skulle komma att ökas om krigsrätterna borttoges, en åtgärd, som dessutom uppenbarligen skulle leda både till större kostnad och tidsutdrägt ej mindre för den anklagade, än äfven för åklagaren, i följd deraf att målen måste dragas inför civil domstol.

Jag yrkar fortfarande afslag.

Herr Gumælius: Då denna fråga förra gången förevar inom Andra Kammaren, anfördes sannolikt från båda sidor de skäl, som egentligen kunde vara att framställa i den ena eller andra riktningen. Jag har heller icke något att tillägga i detta afseende, men beder att få fästa den förste ärade talarens uppmärksamhet derpå, att under det han erinrade om åtskilliga förhållanden, af hvilka han drog ut den konsekvens, att han ville afslå Utskottets hemställan, han alldeles glömde bort det förhållande, som ligger närmast att draga konsekvensen ur, nemligen denna Kammares beslut för några dagar sedan att återremittera det förevarande ärendet just i den syftning Utskottet nu ånyo framställt detsamma. Jag kan knappast undertrycka min förvåning deröfver, att sedan denna sak vid ett föregående sammanträde blifvit af Kammaren så behandlad, det ens kan ifrågakomma att nu framställa ett yrkande i motsats mot Kammares då uttalade mening. Jag yrkar bifall till utlåtandet.

Herr Helander: Då jag icke anser det lämpligt att återupplifva den diskussion, som förut egt rum i frågan, vill jag inskränka mig till att åberopa hvad jag förra gången yttrade, samt på samma gång förklara att jag till alla delar instämmer med reservanterne. Jag förstår mycket väl att Kammares majoritet sedan förra tillfället, då frågan återremitterades, nu kommer att bifalla det föredragna utlåtandet. Men som jag finner både motionen och utlåtandet vara af ganska vidunderlig beskaffenhet, anser jag det vara angeläget att icke blifva räknad till denna majoritet, och anhåller derföre, under uttalande för öfrigt af den förhoppning att saken icke slutligen skall vinna framgång, om afslag å utlåtandet.

Herr Gummesson: Herr Talman, mine Herrar! Jag beder att få upptaga en del af reservantens anmärkningar vid denna sak. Han har såsom skäl för krigsrätternas bibehållande anført, att de skulle för staten vara ekonomiskt nyttiga. Jag tror det icke och vill i detta afseende påpeka, hurusom vi nu hafva 44 aflönade auditörer, hvilka icke kunna sägas hafva någon synnerlig stor sysselsättning. Vidare beder jag få fästa uppmärksamheten derpå, att de flesta brott begås i de städer, der garniso-

ner äro förlagda, men att der redan finnes aflönade domstolar, som kunde handlägga dessa mål; hvadan krigsrätternas indragning enligt min tanke ovilkorligen måste leda till besparing. Vidare säges, att krigsrätterna skulle vara för de anklagade fördelaktiga, emedan målen der företagas genast och afgöras utan tidsutdrägt. Men hvarföre målen icke kunde afgöras lika fort vid rådstufvurätterna som vid krigsrätterna, kan jag icke fatta. Äfven yttras att krigsrätterna skulle vara för de häktade fördelaktiga ur den synpunkt, att de slippa att på fångkärria transporteras kring landet. Men är det någon som begätt ett så groft brott, att han måste häktas, så är det heller ingen synd om honom. Vidare talas det om disciplinens upprätthållande, och att snabb rättvisa i dylika fall är en hufvudsak. Jag hyser mina farhågor i afseende på denna snabba rättvisa, eller, med andra ord, jag verkligen betvivlar att det blir rättvisa som skipas, då de dömande befinna sig uti ett upprördt tillstånd, såsom fallet ofta måste vara vid krigsrätterna. I 1865 års Riksdags underdåniga skrifvelse framhölls också just tvifvel om denna snabba rättvisa.

Reservanten säger också, att det straff som följer omedelbart på brottet, har en moralisk inverkan. Jag vet icke huru han tänkt sig att detta straff skulle kunna hafva en moralisk inverkan på truppen, sedan numera spö- och prygelstraffen äro afskaffade. Skulle nu en karl dömas till några års fästning, så kan väl detta icke verka på den öfriga truppen, med mindre afsigten vore att densamma skulle följa med på fästningen och se huru det gick till der. Slutligen säger man, att krigsrätterna ingå i alla andra länders lagskipning. Jag vet icke huru dermed förhåller sig, men äfven om så är fallet, så tror jag icke att Sverige i detta afseende behöfver likna andra länder, som kanske tagit mönster af Preussen, der folket är tryckt under ett despotiskt sabelvälde. Men äfven Preussen får nog i sinom tid ändra sin lagstiftning i detta afseende.

Jag yrkar bifall till utlåtandet.

Herr Grefve Björnstjerna: Herr Talman, mine Herrar! Lika med Herr Gumælius anser jag den föregående diskussionen i denna fråga vara så uttömmande, att jag kan fatta mig ganska kort. Några ord måste jag likväl yttra. Utskottet stödjer sin hemställan egentligen på följande ord: "i samma mån landets försvar på ett mera folkligt sätt anordnas, militärlagstiftningen äfven borde blifva mera medborgerlig, samt att en domstol, som ställer en klass af medborgare utom det öfriga samhället, icke kan i princip godkännas". Hvad beträffar sist berörda antydning, tog jag mig friheten förra gången denna fråga förevar i Kammarerns erinran, att krigsdomstolar här icke längre äro att betrakta som undantagsdomstolar, sedan numera allmän värnepligt blifvit i vårt land införd och i följd deraf en hvar vapenför svensk under viss tid står under krigslagarne. Ingen af Kammarerns ledamöter upptog då till besvarande detta mitt skäl, jag tror icke heller att det kan vederläggas. Krigshofrätt och krigsrätter äro således icke undantag utan för alla gemensamma domstolar, ehuru de endast behandla ett visst slag af förbrytelser.

Hvad Utskottet menar med mera medborgerlig militärlagstiftning kan jag deremot icke rätt fatta, öfvertygad som jag är att Utskottet äfven för sin del önskar bibehålla särskilda krigslagar. Det torde icke heller kunna

falla någon in att förorda det en soldat skulle kunna svara sitt befäl eller till och med handgripligen förgå sig mot detsamma med samma ringa påföljd, som om ett dylikt fall egde rum emellan tvänne civila personer.

Om Herrarne vilja kasta en blick på andra länders militärlagstiftning, skolen I snart finna, att icke något annat land har så milda krigslagar som vi. I intet annat land finnes, såsom här, trenne instanser för militärförbrytelser. I Frankrike, Tyskland samt de flesta andra länder finnas blott tvänne instanser, krigsrätt och kassations-domstol. I England och Amerika, hvilket sistnämnda land, med undantag af några få smärre förändringar, har samma krigslagstiftning som England — en qvarlefvä från gamla tider då de båda länderna voro förenade — finnes blott krigsrätt utan någon som helst appell från dess dom. De engelska krigsrätterna äro af trenne slag. Den för svårare förbrytelser afsedda eller general-krigsrätten eger att ådöma både dödsstraf och deportation på lifstid — detta såväl för officerare som för menige man. Från dess domslut finnes, såsom sagdt, ingen appell; intet annat än drottningens nåd kan fria derifrån. Mindre förbrytelser dömas af distrikts- eller regements-krigsrätt, hvilka båda ega att falla till och med till deportation.

Jag vill dock icke framdraga länder, hvilka Herrarne möjligen kunna säga äro kända för stränga lagar, jag vänder mig då till Schweitz. Som bekant finns det icke någon europeisk stat med en så löslig militärorganisation som detta land. Hvad finna vi då der? Jo, två krigs-domstolar, krigsrätt och kassations-domstol. Krigsrätten består uteslutande af militärer, nemligen en öfverdomare af minst majors grad, två underdomare af kaptens grad samt åtta jurymän, deraf fyra subalternofficerare, två underofficerare och två soldater. Från denna domstol skall, till och med i fråga om dödsstraff, inom 48 timmar appelleras till kassations-domstolen. Sker ej sådan appell, har domen vunnit laga kraft. Huru är då kassations-domstolen sammansatt? Jo, af fem militära ledamöter, inga civila. Hvilken skilnad mot i Sverige, der civila ledamöter sitta i såväl krigsrätt som Krigshofrätt och der målen slutligen kunna dragas inför Högsta Domstolen, der det öfvervägande antalet ledamöter äro civila. I Schweitz deremot är det blott militärer, som i sista hand afgöra från det simpla fängelsestraffet ända till dödsstraffet. Orsaken till denna stränghet i krigslagstiftningen, som man öfverallt återfinner, är den, att hvarje land nogsamman sett, att disciplinens upprätthållande är det första och grund-vilkoret för all arméorganisation. Låter man disciplinen slappas, kommer man slutligen till samma tillstånd, som för närvarande eger rum i Spanien, der, såsom vi nyligen sett ett telegram till Madrid tillkännager att "i Estremadura allmän egendomsfördelning gått för sig i största lugn". Revolutioner och rättslöshet, det är följden när ett land låter disciplinen i krigshären förfalla.

Hvad nu Krigshofrättens borttagande angår, förklarade jag förra gången, att jag för min del icke fann någon egentlig olägenhet deraf, under förutsättning likväl att alla militära mål blefve behandlade af en enda Hofrätt, t. ex. Svea Hofrätt, som då finge adjungera militära ledamöter. Men äfven detta medför den obestridliga olägenhet, att målen långsammare afgöras — då naturligtvis en domstol, hvilken, såsom Krigshofrätten, har *endast* militära mål att pröfva, hastigare kan afgöra dem

än en domstol, som har en mängd andra saker att samtidigt bedöma — att de militära ledamöterna utgöra flertalet i Krigshofrätten skadar ej, så snart appell derifrån kan ske till Högsta Domstolen. Någon nämnvärd fördel af Krigshofrättens indragning kan jag således icke finna, och då jag i allmänhet icke gillar förändringar endast för förändringens skull, anser jag att Krigshofrätten bör kvarstå.

Jag anhåller nu att få yttra några ord till svar på den siste talarens anförande. Han ansåg, att reservanterne hade haft orätt, då de sagt, att krigsrätterna äro för staten ekonomiskt nyttiga. De flesta mål, som förekomma vid krigsrätterna — ja, jag vågar påstå, nio af tio — äro s. k. undersökningsmål. En liten kroupersedel blir skadad, kronan skall hafva ersättning därför. Herr Gummesson anser, att dylika frågor mycket väl kunna afdömas vid städernas rådstufvurätter, emedan dessa mål hufvudsakligen förekomma, der garnisoner äro förlagda. Jag ber att få upplysa Herr Gummesson, att flertalet af dessa undersökningsmål förekomma ej vid de värfvade regementenas utan vid de indelta samt beväringens mötesplatser. Tillåten mig taga ett så simpelt exempel som frågan om ersättning för ett par sönderrifna byxor eller en skadad kapott. Sådana mål förekomma ofta, de afgöras nu på en gång inom några minuter af krigsrätt vid slutet af mötet. Enligt Herr Gummessons mening skulle dessa af mig nu nämnda underplagg i stället skickas till häradsrätten, beväringssynglingen skulle der inställas, vittnen ditkallas, befäl för kronans räkning ditbeordras, allt med rättighet till kostnadsersättning eller dagtraktamente. Kan det verkligen vara skäl att ställa till ett sådant bråk och så stor utgift, då saken på ett så enkelt sätt som nu kan afgöras? Samme talare yrkar auditörernas indragande. Ja! detta hafva också reservanterne antydt, Riksdagen har redan förut uttalat sin mening derom. Då dessutom bekant är att Kongl. Maj:t redan tagit denna fråga i öfvervägande, är jag öfvertygad att ett blifvande arméorganisationsförslag kommer att innehålla framställning om auditörs- och regementsskrifvarebefattningarnas sammanslagning. Antalet embetsmän minskas sålunda, utan att krigsrätterna därför gå i mistning af ett juridiskt biträde. Frågan rör därför icke krigsrätternas sammansättning. Att reservanterne haft goda skäl för sitt yttrande, att krigsrätternas bibehållande är af ekonomisk fördel för staten tror jag mig nu hafva visat; att det jemväl måste vara en vinst för den anklagade att få sin sak snart afgjord, torde icke kunna bestridas.

Den ärade representanten från Blekinge har sagt, att det endast är för brott af svårare beskaffenhet som personer arresteras. Jag vill upplysa honom derom, att t. ex. för olofligt afvikande andra gången skall karlen inställas för krigsrätt. Brottet kan väl i och för sig, under fredstid, anses vara mindre svårt; men häktad blir karlen i alla fall. Eger nu en dylik eller likartad förseelse, som gör häktande nödvändigt, rum på mötesplatsen, afgöres saken nu utan omgång. Efter Herr Gummessons åsigt deremot skall den anklagade först transporterats till länsfängelset och derifrån fram och åter till häradsrätten när denna sammanträder. Hvilketdera sättet, det nuvarande eller det föreslagna, är fördelaktigare såväl för det allmänna som för den anklagade, derom torde någon tvekan icke behöfva uppstå. Reservanternes åsigt äfven i denna del kan jag således icke finna vara vederlagd.

Herr Gummesson har vidare sagt, att krigsrättens ledamöter äro i "upprördt tillstånd", då de pröfva de respektive målen. Hvarifrån han fått detta antagande kan jag icke fatta. Icke är det de personer, som arresteras, hvilka sitta i krigsrätten. Kändt är ju att ingen som på minsta sätt anses invecklad i det förekommande målet, får sitta som domare. Härmed är så noga, att passevolantörer icke deltaga i behandling af mål rörande deras egen trupp. Det är således omöjligt att krigsrättsledamöterna kunna hafva det ringaste enskilda intresse vid målets bedömande, jag måste därför anse, att hvad Herr Gummesson derom nämnt härrör endast från ren fantasi.

Slutligen har samme ärade talare nämnt något om sabelväldet i Preussen, och att vi svenskar icke borde underkasta oss något dylikt; äfven detta torde tillhöra de fria fantasierna. Jag tog mig nyss friheten andraga, hurudan lagstiftningen på detta område är i de mig veterligen fräste länder i världen, Amerika och Schweitz. Då man jemför denna med vår, visar sig tydligt huru milda våra krigslagar äro mot andra folks, huru betryggande just mot det omtalade sabelväldet. Jag kan därför heller icke utleta orsaken, hvarför vi skulle frångå denna lagstiftning för att antaga något, som, enligt min åsigt, måste vara för disciplinen, för den anklagade och för staten ofördelaktigt. Jag yrkar bifall till min reservation.

Herr Anders Johansson: Herr Talman! Jag hyser visserligen icke så särdeles stor förhoppning om framgång af Utskottets nu ifrågasvarande skrifvelseförslag, i synnerhet sedan Utskottets Herr ordförande mot detsamma afgifvit reservation, hvilken han nu vidare utvecklat. Men då jag inom Utskottet deltagit i det slut, hvartill det kommit, och icke biträdt ordförandens reservation, beder jag att med några ord få redogöra för skälen dertill. Reservanten anför, att 1869 års Stats-Utskott afstyrkt en väckt motion om Krigshofrättens indragning i följande ordalag: "Då Kongl. Maj:t, med begagnande af den honom i ty fall tillkommande lagstiftningsrätt, pröfvat Krigshofrätten böra bibehållas, kan Utskottet icke till motionsnärens framställning tillstyrka bifall", samt att Riksdagen godkände detta afstyrkande. Men då det måhända kan vara af intresse att höra hvad Utskottet vidare säger i ämnet, har jag tagit reda på berörda Stats-Utskottets yttrande, hvilket förekommer i dess utlåtande vid nyssnämnda riksdag i fråga om reglering af utgifterna under Andra hufvudtiteln. Sedan nemligen Stats-Utskottet redogjort först för tvänne af Herrar P. Petersson och Jöns Pehrsson väckta motioner om Krigshofrättens indragning samt vidare för de åtgärder som vidtagits i anledning af en år 1857 af Rikets Ständer i samma syfte gjord framställning och kommit till det slut som reservanten anför, så fortsätter Utskottet: "men om ock Utskottet således icke kunnat föreslå Riksdagen att nu vidtaga någon åtgärd för Krigshofrättens indragning, har det likväl synt Utskottet mindre lämpligt, att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, under nuvarande tidpunkt fastställa förhöjda löner för de vid detta embetsverk anställda personer. Genom den slutliga lösning, som den på statsmakternas pröfning beroende frågan om försvarsväsendets ordnande må erhålla, kan nemligen den särskilda domstolsinrättningen för krigsmakten i fredstid, så väl hvad angår underdomstolarne som öfverdomstolen, komma att finnas obefligg och

olämplig, helst den förestående förändringen i häradsrätternas organisation möjligen skall undanrödja flera af de förhållanden, som anses utgöra hinder för krigsmålens hänvisande till de allmänna domstolarne“. Häraf vill synas, att 1869 års Riksdag ogillat den gjorda framställningen om Krigshofrättens indragning, icke derföre att den ansåg densamma böra bibehållas, utan derföre att den ej fann lämpligt att genom en anslagsvägran tvinga Kongl. Maj:t att upphäva en förordning angående Krigshofrätten, som helt kort förut blifvit utfärdad. Jag kan således icke finna annat än, att detta 1869 års Stats-Utskotts betänkande mera är att betrakta såsom ett uppslag till en sådan underdånig skrifvelse, som det Tillfälliga Utskottet nu föreslagit, än såsom ett motiv mot densamma. Vidare har reservanten anfört:

“Vid innevarande riksdag har en dylik motion redan blifvit af Stats-Utskottet på följande sätt besvarad: “Då denna fråga så nyligen varit föremål för Riksdagens pröfning, tillåter sig Utskottet, med hänvisning till hvad 1869 i ämnet förekommit, hemställa att Herr C. I. Bengtssons förvarande motion icke må af Riksdagen bifallas“.

“Denna Utskottets hemställan, i betänkandet N:o 4, är redan af båda Kammarne utan votering godkänd. Att Riksdagen nu, några veckor sednare, skulle i underdånig skrifvelse förorda hvad den nyss förut sjelf afslagit, förefaller mig innebära en brist på följdriktighet, hvartill jag icke tror att representationen bör göra sig skyldig“.

Ja, om Utskottet hade förordat samma förslag, som Riksdagen förut afslagit, då vore ett bifall dertill icke blott icke brist på konsekvens, utan rent af grundlagsvidrigt. Men så är likväl icke förhållandet. Betraktar man skillnaden emellan Herr Bengtssons motion, att Riksdagen måtte definitivt besluta Krigshofrättens indragning, och den af Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelsen, samt utgår från den af 1869 års Riksdag uttalade grundsatsen, så tror jag att det är fullkomligt följdriktigt, att Riksdagen, som förut afslagit Herr Bengtssons motion om Krigshofrättens indragning, nu bifaller hvad det Tillfälliga Utskottet föreslagit.

Hvad åter krigsrätterna angår, så bekänner jag att jag är mera tveksam om lämpligheten af deras indragning än om Krigshofrättens. Men med anledning af hvad här förut i dag förekommit och som yttrats i Kammaren vid frågans återremiss, äfvensom af de skäl som i öfrigt blifvit anförda i Utskottets motivering, så vill jag för min del icke motsätta mig det förslag, hvartill Utskottet kommit äfven med afseende på krigsrätterna; och vågar jag derföre anhålla om bifall till utlåtandet.

Herr Olof Nilsson: Jag tror att krigsrätterna lika väl som de gamla lagmansrätterna utan olägenhet kunna indragas; och tacksam för den hemställan Utskottet gjort, anhåller jag att Kammaren måtte bifalla densamma.

Herr Carl Ifvarsson: Herr Talman! Det är icke ovanligt att då fråga är om afskaffande af gamla institutioner, de må nu vara af hvilken beskaffenhet som helst, betänkligheter alltid uppstå. Och det förundrar mig derföre icke heller, att äfven nu så är fallet. Detsamma har

alltid förhållandet varit, då det gällt förändringar i andra lagar. Vi minnas mycket väl hvilka faror man förutspådde i händelse husagan borttoges. Så var äfven fallet när det gällde att borttaga spö- och prygelstraffen. Men oakadt dessa förändringar verkligen försiggått, hafva likväl några särskilda olägenheter deraf icke förspotts. Man har här talat om att krigsrätternas borttagande kunde föranleda att i Sverige möjligen skulle komma att inträffa samma beklagliga förhållande som nu eger rum i Spanien. Men männe vi hafva det ringaste skäl att antaga, att svenska folket är så hetlefradt och fallet för oordningar som det spanska? Jag tror icke en sådan insinuation ens är behörig. Man har sagt att om endast ett par byxor blifva skadade, så måste för närvarande krigsrätten genast anlitas, men att, om krigsrätterna upphöra, man nödgas vända sig till den civila domstolen i denna viktiga sak. Jag föreställer mig, att om tvist icke uppstår om priset på de skadade byxorna, så blir heller icke någon åtgärd från domstolens sida behöflig. Ty uppstår fråga om åliggande för den skyldige att ersätta skadan, så har man väl icke annat att göra än att fråga karlen: Vill du betala? nekar han dertill, då kan det möjligtvis blifva en domstolsfråga. Men den kan anstå till närmaste ting inträffar, då det, enligt mitt förmenande, endast utgör en vanlig tvistefråga. Är det åter fråga om ett brott, för hvilket den tilltalade bör häktas, nåväl, då skall han väl i alla händelser häktas ändå, krigsrätt må nu finnas eller icke, och då kan han gerna inställas inför vanlig domstol. Enda skillnaden synes mig ligga deri, att det kan draga längre ut på tiden innan domen slutligen faller; detta dock endast under den förutsättning, att vårt domstolsväsende icke blir ordnad på bättre sätt än förut varit och till en del ännu är. Men vi hafva ju redan inträdt på denna bana genom nyligen gjorda bestämmelser derom, att underdomstolarne på landet under vissa vilkor oftare skola sammanträda, och då är, i samma mån tillämpningen af de nya föreskrifterna derom inträda, denna olägenhet afhjelpat.

Hvad åter angår att herrar jurister skulle få sig anförtrödt bedömandet och afgörandet af krigsmål, så ser jag deri ingen fara, tvärtom tror jag det vore ganska nyttigt att målen blefve pröfvade af personer, som, på samma gång de väl få antagas hafva tillräckliga insigter jemväl i militärlagstiftningen, i följd af att de stå utom facket måste se frågorna mera opartiskt än det kan vara möjligt för dem som tillhöra detsamma. Jag kan således icke se annat än en vinst af att dessa särskilda krigsrätter borttagas. Då dertill kommer, att det i allmänhet bör vara en sträfvan inom samhället att afskaffa alla undantagsdomstolar, så måste vi röra på oss äfven i denna fråga. Och jag har all anledning antaga, att en skrifvelse i detta syfte till Kongl. Maj:t, isynnerhet sedan flera personer som förut motsatt sig detsamma, nu börjat gifva med sig i detta hänseende, icke skall vara förgäfves. Under alla dessa omständigheter anser jag skäl förefinnas att bifalla utlåtandet, hvarom jag äfven tager mig friheten framställa yrkande.

Herr Nyblæus: Herr Talman, mine Herrar! Jag får för det första tillkännagifva, att jag instämmer med Herr Grefve Björnstjerna såväl i hans reservation som i hvad han nyss anförde. Jag skall blott tillägga

några ord. I alla arméer har man krigslagstiftning och krigslagskipning, så att öfverallt i hela världen har man antagit såsom grundsats, der man har krigslagstiftning, der bör man äfven hafva krigsdomstolar för att tillämpa krigslagarne. Detta borde hafva föranledt Utskottets majoritet att något betänka sig i ämnet och icke taga saken så lätt som den nu gjort. Om man ser närmare på saken, så grundar sig detta förhållande derpå att freden är rena motsatsen mot kriget, och att arméorganisationen icke ingår i de fredliga institutionerna utan står derutanför.

Från de gamle romarne, som förstodo både juridik och krig, har man en gammal grundsats att lagarne tåga under vapnen, d. v. s. den borgerliga lagen; romarne förstodo, som jag sade, både juridiken och kriget och hafva varit de nyare folkens läromästare i beggdera. Detta förtjenar uppmärksamhet. Kriget är ett undantagsförhållande, en olycka, och är således raka motsatsen mot freden; denna krigets karakter och natur åter inverkar på riktningen af de militära institutionerna till den grad, att så länge man måste befara ett krig och för dess afvärjande hafva en armé, så länge måste man för den beväpnade styrkan hafva en särskild lagstiftning och lagskipning. På annat sätt har icke den nuvarande lagstiftningen uppkommit. Man behöfver blott kasta en blick på våra krigslagar, som dock äro de mildaste i Europa, för att se att de äro af helt annan karakter än den borgerliga lagen. Ingen lärer vilja sätta in krigslagarne såsom en särskild balk i den allmänna lagen. Kriget är, såsom jag sade, motsatsen mot freden, och när faran för en sådan olycka som ett krig förefinnes, så är det nödvändigt att upphålla de militäriska institutionerna på krigisk botten. Den allmänna värneplikten, som i all sin utsträckning blifvit i Sverige antagen, kan icke innebära att den krigiska institutionen, derföre att den blifvit utsträckt till alla medborgare, skall blifva fredlig; den har blifvit grundad på en vidsträcktare, fastare, mera medborgerlig basis, men denna förändring innebär icke, att den militäriska andan skall undergrävas utan tvärtom att arméens krigsduglighet skall upprätthållas. Men på den bana, hvarigenom arméen undergräfvades, tager man första steget, om man upphäfver våra nu befintliga krigsdomstolar. Detta är alldeles tydligt om man ser omkring sig i Europa; och i det land, hvarom Herr Grefve Björnstjerna talade, nemligen om Schweiz, skulle väl ett sådant upphäfvande af krigsdomstolarne hafva egt rum, om man nemligen funnit att detsamma låtit sig göra.

Utskottets majoritet har, enligt min åsigt, sett saken alltför fredligt; och detta är icke så underligt i land der man glömt hvad kriget är. Jag kan icke godkänna dess åsigt, utan yrkar afslag å dess förslag samt bifall till Herr Grefve Björnstjernas reservation.

Herr Anders Petter Andersson: Emedan jag varit ledamot af det Utskott, hvilket behandlat frågan, och deltagit i dess beslut, men icke förut yttrat mig under öfverläggningen, vill jag göra det nu. Jag instämmer fullkomligt i motionärens åsigt att indragning af Krigshofrätten och öfriga krigsdomstolar kan och bör ega rum. Det skulle göra Herrar militärer synnerligen godt, om de finge gå till de vanliga domstolarne. Jag vet icke huru de behandla manskapet, när de äro på mötesplatserna, men annars kunna de nog trakassera både rust- och

rotehållare samt plåga sina underlydande. Så vet jag t. ex. i min hemort, att flere rotehållare blifvit kallade till en underofficer vid kompaniet, för att uppvisa rekryter, och när de inställde sig i underofficerens bostad fingo de derstädes vänta från kl. 9 på morgonen till kl. 6 på eftermiddagen, derföre att underofficern hade behagat resa bort. Jag skulle kunna omtala ännu flera exempel som kunde uppföras på deras meritlista. För flera år sedan träffade en underofficer en soldat på Eskilstuna torg och tvang honom der att i 25 graders kyla stå öfver $\frac{1}{2}$ timmes tid med mössan i handen. Nog kan det vara nyttigt, att soldaterna lära sig att visa aktning för sina förmän, men detta var ändock för mycket begärdt. Såsom jag sade, vet jag icke huru de bete sig på sina mötesplatser, men der hafva de frihet att göra hvad de vilja, ty de äro der sina egna domare. Derföre vill jag för min del hafva bort krigsdomstolarne och yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr Friherre af Schmidt: De klagomål, som nyss på ett så ogrannliga sätt blifvit af en representant från Södermanland framlagda, kunna icke af mig med tystnad förbigås. Jag får tillkännagifva, att det är med största förvåning, som jag finner så ringa takt hos en representant, att han vill i Kammaren framkomma med sådana småsaker som dem han nyss omtalade. Rätta stället för en rotehållare eller en soldat att framkomma med klagomål mot befäl eller underbefäl är för en rotehållare att vända sig till Konungens Befallningshafvande i länet, som är skyldig att träda emellan, om skäl dertill finnes, och för en soldat, antingen vid generalmönstringar eller att göra anmälan hos sitt befäl. Jag frågar om sådant skett, om klagomål blifvit framställda af någon annan än representanten i min närhet? Jag frågar om sådana beskyllningar mot underbefälet blifvit af någon annan än honom framkastade? Han har icke varit med vid generalmönstringarne, såsom han sjelf medgaf; hade han varit närvarande då, så hade han fått höra att intet enda klagomål blef åtminstone vid den sista generalmönstringen framställt, hvarken af soldater eller rotehållare. Jag måste såsom chef för det regemente, som i nämnde representants hemort är förlagdt, på det kraftigaste tillbakavisa de beskyllningar, som nämnde representant så oförsynt framkastat och vitsorda, att så vidt mig är bekant, ett särdeles godt förhållande råder emellan befäl och gemenskap äfvensom emellan befälet och rotehållarne.

Herr Grefve Björnstjerna: Till fullständigande af hvad Friherre af Schmidt nyss uttrade, ber jag att få anföra några ord. Om äfven den anmärkning, som den representant från Södermanland, hvilken nyss före honom hade ordet, framställde, vore riktig, kan jag dock icke finna hvad inflytande denna anmärkning kan hafva på frågan om Krigshofrättens eller krigsrätternas indragning. Om en soldat får stå i 25 graders kyla med mössan i hand för en underofficer, eller om en rotehållare får vänta från klockan 10 på morgonen till klockan 6 på aftonen för att träffa en annan underofficer, kunna dessa händelser dock icke betraktas som förseelser i tjensten, således icke heller utgöra föremål

för krigsdomstols behandling. Medan jag har ordet, anhåller jag att få upptaga en punkt i Herr Gummesons anförande, som jag nyss glömde att besvara. Han sade nemligen, att någon olägenhet icke skulle uppkomma deraf, att lagskipningen i krigsmål förlades till de vanliga domstolarne och om sålunda i många fall domens afkunnande blefve fördröjd, då enligt hans åsigt det vore af ringa vigt om straffet följde hastigt på brottet eller icke. En sådan tankegång kan jag icke fatta. Skall det icke vara af större betydelse för disciplinens bevarande, om en person, som begått t. ex. subordinationsbrott, blir inom 48 timmar och således medan saken är i friskt minne dömd till flera månaders fängelse, än om undersökningen drages ut på tiden. Jo säkerligen! Om den anklagade länge får sitta som ransakningsfånge, får flera gånger fara fram och tillbaka på fångkärren mellan häktet och domstolen, kan det lätt hända, att man glömmer brottet, men deremot tycker det vara synd om den brottslige. Hvad beträffar representantens från Halland yttrande derom, att man väl kunde undvika krigsrätter för undersökning om skadade munderingspersedlar och helt simpelt afskaffa dessa, vill jag fästa hans uppmärksamhet derpå, att detta icke låter sig göra; det är här icke fråga om afskrifning, utan om kronans rätt till ersättning för det förlorade. Undersökning härom måste ske, i annat fall kunde ju saklost halfva förrådet afskrifvas såsom förslitet. Denna undersökning sker vid de indelta regementena uppenbarligen lättast genom krigsrätt vid mötesplatserna, innan regementet åtskiljts. Jag fortsätter mitt yrkande om bifall till min reservation.

Herr Carl Anders Larsson: Ja, min granne här framför mig blef allt så snäst, att jag icke törs tala om några historier af samma slag från min hemort, ehuru jag har flera sådana att bjuda på och deribland flera som allt äro värre, än hvad han berättade.

Jag hemställer om det icke kan vara nog, att befälet har den extra-judiciela straffrätten att begagna, och sålunda den domsrätt militärerne nu hafva kan utan fara läggas till de vanliga domstolarne. Svenska folket är så lydigt, att de medel officerarne utan denna domsrätt hafva att göra sig respekterade äro tillräckligt verksamma, utan att domsrätten bör läggas dertill.

Jag yrkar bifall till! Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de meningar som derunder blifvit framställda, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å berörda hemställan, den i ämnet väckta motionen måtte lemnas utan afseende. Den förra af dessa propositioner förklarade Herr Talmannen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid votering begärdes, blef en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott hemställt i dess utlåtande N:o 8,

Den 17 April.

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, förklarat sig lemna den i ämnet väckta motionen utan afseende.

Voteringen företogs och utföll med 74 ja mot 49 nej, i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan; kommande detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdags-ordningen, att genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

Sedan resultatet af omröstningen för Kammaren tillkännagifvits, anförde

Herr Åstrand: Jag anhåller att till protokollet få anmäla min reservation mot det beslut Kammaren nu fattat.

§ 12.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets utlåtande N:o 48 i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anslag för värmelednings inrättande uti det nya posthuset i Stockholm.

§ 13.

Efter dernäst skedd föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående befrielse för redögöraren vid artilleriförråden å Carlstens fästning, tygskrifvaren Carl Fredrik Mellbin från betalning af ett honom ådömdt ersättningsbelopp, yttrade

Herr Carl Anders Larsson: Jag vill icke motsätta mig att, såsom Stats-Utskottet föreslagit, den ifrågavarande Kongl. propositionen skall bifallas och afskrifning ske af den balans, hvaruti tygskrifvaren Mellbin råkat; men jag vill i protokollet nedlägga den anmärkning, att jag anser oförsvarligt, att nämnde person fått under 40 års tid förvalta en befattning, der han haft förråder till värde af flera millioner riksdaler under sin vård, utan att någon inventering någonsin egt rum. Jag anser derföre att det hade varit en skyldighet för Melbins förmän, som underlätit att öfvervaka hans förvaltning, att ersätta hvad vid den slutliga inventeringen brustit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, bifölls Utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

§ 14.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets utlåtande N:o 50, i anledning

af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om eftergift af ett delegarne i sterbhuset efter båtföraren Anders Andreasson i Styrso Tången ådömdt be-
lopp.

§ 15.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 51, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande tvänne punkter i Utskottets utlåtande N:o 44, angående statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag; och blefvo härvid de i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af Kammaren godkända.

Sedan härefter till behandling företagits samma Utskotts memorial N:o 52, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel, godkände Kammaren jemväl de i detta memorials fyra första punkter föreslagna omröstningspropositioner; och lades femte punkten till handlingarne.

§ 16.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets memorial N:o 58, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel.

Efter uppläsning af den i *1:sta punkten* föreslagna omröstningspropositionen lemnades, på begäran, ordet till

Herr Carl Anders Larsson, som yttrade: Då de i punkterna Litt. A. och B. af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående sammansläende af sjövapnets båda korpsor framställda förslag äro af den beskaffenhet, att omröstning derom icke må ega rum; då organisationsförslaget, redan blifvit af denna Kammare afslaget samt gemensam votering derom icke kan komma i fråga, får jag härmed yrka, att punkten måtte blifva till Utskottet återremitterad för att Utskottet må uppställa en voteringsproposition, så att endast anslagsfrågan blir föremål för den gemensamma voteringen.

Herr Grefve Posse: Då denna angelägenhet afhandlades i Stats-Utskottet, var man tveksam om rätta sättet att uppställa voteringspropositionen, men efter någon öfverläggning blef man ense derom, att man svårligen skulle kunna handtera frågan på annat sätt, än man nu gjort. Det är mycket riktigt, som Herr Carl Anders Larsson säger, att någon del af Litt. A. och B innehåller organisationsfrågor och icke anslagsfrågor, men detta får icke tillämpas på Litt. A. och B i sin helhet, ty de flesta punkter innehålla anslagsfrågor. Hvad punkterna 1 och 2 under Litt. A i Kongl. Maj:ts proposition beträffar, så äro de der afhandlade ämnena rena organisationsfrågor, likväl icke sådana som äro beroende på Riksdagens

pröfning, utan uteslutande på Kongl. Maj:ts beslut. Om Kongl. Maj:t vill sammanslå de båda korpserna inom sjövapnet till en enda korps, så behöfver han dertill ej Riksdagens medgifvande. Det behöfdes således icke egentligen att rösta angående de frågor, som i punkterna 1:o och 2:o under Litt. A. blifvit afhandlade. Men när Stats-Utskottet fann, att Första Kammarens beslut innefattade ett sammansläende af både anslagsfrågan och organisationsfrågorna i punkterna 1:o och 2:o och då dertill kommer att Riksdagen grundlagsenligt måste rösta om punkten 3:o, hvilken innehåller fråga om, huruvida Kongl. Maj:t skall få använda befintliga medel till aflöningar vid en ny Kongl. flotta, så finner man att när det blir votering om punkten 3:o, så vore det en formsak utan betydighet om punkterna 1:o och 2:o infördes i voteringspropositionen, och man fann lättare att, för att, om jag så må säga, komma ifrån att bryta sönder Första Kammarens beslut, göra detta i sin helhet till ja-proposition på sätt nu egt rum.

Punkten 3:o berättigar Kongl. Maj:t, att till den nya Kongl. flottan, i öfverensstämmelse med en den Kongl. propositionen bifogad tabell under N:o 6 och på sätt det är utredt, använda till en korps de medel, som nu äro fördelade till två korpser. Om denna punkt vid gemensam votering blir bifallen, så betyder det intet, om det i punkterna 1:o och 2:o framställda förslaget förfaller heller icke, ty derom kan Kongl. Maj:t utan Riksdagens hörande fatta beslut. Litt. A och B innehålla således delvis anslagsfrågor, i hvilka Kamrarna fattat olika beslut, och derom måste således voteras. Det enda som kan fränskiljas voteringspropositionen utan någon olägenhet och utan förnärmande af Första Kammarens beslut vore punkterna 1:o och 2:o under Litt. A. Skulle Kammarerna finna, att någon praktisk nytta skulle uppkomma af att återförvisa punkten 1:o i detta utlåtande för att få de omtvistade delarne fränskiljda voteringspropositionen, så är sannolikt att en sammanjemkning med Första Kammarens ledamöter kan ega rum, ty dessa yttrade oförbehållsamt i Utskottet, att de icke fästade sig vid om punkterna 1:o och 2:o togos med i voteringspropositionen eller icke. Jag kan icke inse, att de, som fästat uppmärksamheten på det nu omtalade förhållandet, kunna i praktiskt hänseende vinna något på en återremiss, ty frågan huruvida sjövapnet skall bestå af en eller två korpser är icke beroende af Kammarens votering, utan kan af Kongl. Maj:t afgöras utan Riksdagens hörande.

Herr Carl Anders Larsson: Jag kan icke neka, att dessa punkter blifvit af Stats-Utskottet vid deras uppställande så invecklade, att det fordras ett ordentligt studium för att reda ut dem. Då Första Kammarerna fränskiljt organisationsfrågorna från anslagsfrågorna, förefaller det mig ganska besynnerligt, att Utskottet icke destomindre luredrejat in dem i voteringspropositionen och sålunda velat göra äfven dessa till föremål för gemensam votering. Hufvudsaken är ju att få skärgårds- och stora flottan ihopslagna igen. Detta hafva både jag och Kammarens pluralitet med mig bekämpat, och nu vill Utskottet söka genom en öfverrumpling drifva denna sak igenom, derigenom att det ställt densamma tillhopa med penningfrågan. Jag kan icke anse detta vara rätt handladt mot denna Kammare. Hvertill skulle det leda, om man i andra frågor följde detta prejudikat?

Om t. ex. Kongl. Maj:t föresloge Riksdagen förändring i beväringlagen i syfte att få längre vapenöfningar och dertill begärde anslag, så skulle man ju på samma sätt kunna genom att sammanställa organisations- och anslagsfrågan vid en gemensam votering drifva igenom hela saken. Detta kan icke vara billigt och rättvist, och jag yrkar därför återremiss, på det Utskottet må komma i tillfälle att på riktigare sätt uppställa voteringspropositionen.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Jag vill icke begagna lika hårda uttryck mot Stats-Utskottet som den föregående talaren, men kan dock icke underlåta att säga, att äfven jag finner det behandlingssätt Utskottet egnat denna fråga i högsta grad besynnerligt.

Det är likväl egentligen icke i uppställandet af voteringspropositionen som den felaktiga behandlingen inom Utskottet uppenbarar sig, utan ligger felet egentligen i det sätt, hvarpå Utskottet i sitt betänkande N:o 7, angående utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, afgifvit sitt utlåtande.

Det hade efter min uppfattning tillkommit Utskottet vid uppgörande af förslag till reglering af femte hufvudtiteln att skilja emellan organisations- och anslagsfrågorna, och detta hade, hvad särskildt rörer denna punkt, varit så mycket lättare, som Kongl. Maj:t sjelf i sin proposition till Riksdagen gjort en sådan åtskilnad. Saken hade då blifvit klar och enkel i stället för att den nu är så invecklad. Att nu skilja de begge delarne åt blir ganska svårt, men det torde dock icke vara omöjligt, och det är därför, som jag förenar mig med Herr Carl Anders Larsson i yrkande om återremiss. Den ärade ordföranden i Stats-Utskottet yttrade visserligen, att det icke vore af någon betydelse om man voterade äfven om den del af frågan som rörde organisationen, emedan detta vore en sak som tillkomme Kongl. Maj:t ensam att afgöra. Ja, detta må vara obestriddt, men Kongl. Maj:t må då begagna denna sin rätt huru honom för godt synes — Riksdagen tillkommer det dock icke att anställa gemensam votering om hvad som icke är föremål för gemensam votering. Jag yrkar återremiss af punkten.

Herr Grefve Posse: Den ärade talaren på östgötabänken, som yttrade sig nyss, bor så långt in i landet, att han troligen icke har något begrepp om hvad som menas med lurendrejeri, ty annars hade det varit oförsvärligt af honom att tillvita Stats-Utskottet i förevarande fall en sådan förbrytelse. Måhända har han dock någon föreställning derom, ty han har äfven gjort Utskottet en annan beskyllning, nemligen att hafva velat öfverrumpla Riksdagen med nu förelagda betänkande. Denna beskyllning är väl så obefogad som någon beskyllning kan vara. Betänkandet har varit bordlagdt i Stats-Utskottet tre dagar och äfven här flere dagar; kan någon öfverrumpling då sägas hafva egt rum? I allmänhet tror jag icke, att man synnerligen mycket vinner genom att tillägga dem, som lysa olika åsigtter med en sjelf, dåliga motiv; man kan väl hafva stridiga åsigtter utan att motiven därför behöfva vara dåliga.

Det är, synes mig, tydligt att tredje punkten i Kongl. Maj:ts proposition är af beskaffenhet att derom måste voteras, och jag tror för min

del att, när man voterar derom, man då äfven i sjelfva verket voterar om det väsendtliga eller om sammanslagningen af de båda vapnen, d. v. s. om utväg för Kongl. Maj:t att få medel dertill. Är detta riktigt, så betyder det föga om voteringen kommer att omfatta jemväl punkterna 1 och 2. För dem af Kammarens ledamöter, som möjligen glömt hvad tredje punkten innehåller, ber jag att få uppläsa densamma. Den lyder sålunda:

3) att aflöningarne för officerare och underofficerare vid den nya Kongl. flottan borde utgå i enlighet med den vid det underdåniga memorialet fogade stat (Bil. N:o 6) och fördelas, på sätt derstädes vore föreslaget, uti tre fjerdedelar fast lön och en fjerdedel tienstgöringspenningar, deruti inbegripna såväl ersättning för inqvartering som, hvad underofficerarne anginge, vederlag för indragen aflöningsspannmål; dock att den lönetillökning för en del officerare och för underofficerarne, som genom tillämpning af denna stat blefve en följd, måtte dem tillgodokomma först i den mån erforderliga medel bleive för ändamålet tillgängliga i den ordning här nedan under D komme att sägas.

Genom bifall vid gemensam votering till denna punkt är utväg beredd Kongl. Maj:t att verkställa sammanslagning af de begge korpserna, och då sammanslagningen är en fråga, som uteslutande beror på Kongl. Maj:ts pröfning så snart nödiga medel dertill finnas, så reducerar sig ju hela saken till en formtvist. Beslutar Kammaren en från Stats-Utskottets förslag afvikande voteringsproposition, är jag öfvertygad att en sammanjemkning emellan den och Första Kammarens beslut ganska lätt kan ske, i syfte att de omtvistade punkterna 1 och 2 borttagas från voteringspropositionen. Icke dess mindre anser jag det ganska betänkligt för denna Kammare att beträda den vägen att vid gemensam votering sönderstycka Medkammarens beslut. Denna utväg kan en annan gång blifva för Kam-maren ganska oläglig.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har inom Utskottet såväl då femte hufvudtiteln behandlades som vid uppställandet af denna voteringsproposition varit af hufvudsakligen olika tanke med Utskottets majoritet och behöfver derföre icke taga åt mig de förebräelser som riktats mot Utskottet, så mycket heldre som jag icke kan annat än instämma deri, att frågan blifvit så invecklad, att man knappast kan finna någon utväg att komma på det klara dermed. Min åsigt har varit i Utskottet och är fortfarande att, sedan de två första punkterna genom Kamrarnes olika beslut förfallit, och då jag icke kan finna annat än att de öfriga punkterna äro af dessa helt och hållet beroende, de äfven borde anses hafva förfallit och någon gemensam votering i denna del således icke ega rum. Om t. ex. Kongl. Maj:t komme in till Riksdagen med förslag om beväringsskyldighetens utsträckande och i sammanhang dermed om förökadt anslag för beväringens vapenöfningar, men Riksdagen stannade i olika beslut i fråga om den åsyftade förändringen i beväringsslagen, så att frågan derom förfölle, skulle icke anslagsfrågan då anses hafva jemväl förfallit? På samma sätt förhåller det sig med denna fråga, deri jag endast velat anfiva min ståndpunkt utan att framställa något yrkande.

Herr

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag begärde ordet med anledning af Herr Grefve Posses yttrande att detta Stats-Utskottets utlåtande blifvit bordlagdt två gånger. Detta är ganska sannt, men det är också sannt, att det tryckta betänkandet utdelades först i går. Det har icke varit vanligt, att man bordlagt ett betänkande, innan det blifvit utdeladt i tryck. Jag får bekänna, att jag icke läst en rad deraf — det har varit tillräckligt mycket att läsa ändå — och jag kunde icke tänka mig, att vi redan i dag skulle komma att behandla dessa förslag till gemensam votering. Då jag således icke har haft tillfälle att läsa betänkandet, får Kammaren ursäkta, om jag förklarar mig sakna den känedom om frågan, att jag kan godkänna någon enda af dessa voteringspropositioner. Om detta Utskottets sätt att gå tillväga icke är ett lurendrejeri, en bra stor öfverraskning är det åtminstone — och i anledning af dessa förhållanden förenar jag mig med Herr Carl Anders Larsson i hans yrkande om återremiss, om icke för annat, så åtminstone för att få tillfälle att taga bättre reda på så viktiga och angelägna frågor, som dessa.

Herr Carl Anders Larsson: Jag ber den ädle grefven icke taga så illa vid sig, att jag begagnade uttrycket lurendrejeri om Utskottets beteende; jag trodde ej att det var något skällsord, annars skulle jag väl hafva undvikit det.

Som jag också lyckligtvis har den Kongl. propositionen i min hand, så skall jag bedja att få, äfven jag, derur uppläsa något. Kongl. Maj:t säger, att han vill i afseende å organisationen af sjöförsvarets militärpersonal föreslå, beträffande:

A. *Befäls- och underbefälspersonalen.*

1) att sjöförsvarets nuvarande båda aktiva korpser, Kongl. flottan och Kongl. skärgårdsartilleriet, skola sammanslås till en för Sveriges kustförsvar afsedd korps med benämning "Kongl. flottan, hvars befälspersonal skall utgöras af" etc. Så kommer andra punkten: "att den minskning i nuvarande antal regementsofficerare och underofficerare vid sjövapnet, som sålunda kommer att ega rum, må ske allenast i mån af inträffande afgång." Sedan kommer tredje punkten, som Grefve Posse sjelf läst upp, samt fjerde och femte punkterna, hvilka alla innehålla ämnen, som med anslagsfrågan oskiljaktigt sammanhänga, hvaremot punkterna 6, 7 och 8 icke innehålla annat än organisationsfrågor. Och om alla dessa punkter skulle vi nu votera! Jag hemställer om det finnes rim och reson i ett sådant förfaringsätt. Det är verkligen beklagligt om Stats-Utskottet skall vilja begagna sig af sådana medel för att "lura bönder." När vi hafva sökt att få votering i skjutsfrågan och andra dylika frågor, der äfven penningeanslag erfordrats, minsann' det då lyckats! Jag fortfar i mitt yrkande om återremiss.

Herr Friherre Ericson: Den förevarande frågan har, såsom redan anmärkts, blifvit grundligt behandlad i Stats-Utskottet och varit föremål

för olika åsikter. För min del ansåg jag till en början, att någon voteringsproposition icke borde uppställas, men jag blef slutligen öfvertygad att jag hade orätt och ber nu att få nämna de skäl, som dikterat denna min åsigt.

Kongl. Maj:ts proposition innehåller under Litt. A, punkten 3 en positiv anslagsfråga, hvaröfver votering måste ske, enär Kamrarne derom stannat i olika beslut. Men nu har Första Kammaren bifallit Stats-Utskottets förslag under Litt. a), der Litt. A. och B. i Kongl. Maj:ts proposition äro sammanförda i *en* punkt, så lydande:

a) att Riksdagen — med tillkännagifvande, att det under mom. A., punkten 4, förekommande stadgande syntes lämpligen böra på följande sätt affattas: "att tjenstgöringspenningar uppbäras under all slags tjenstgöring äfvensom under semester af så väl officerare som underofficerare, men deremot efter de grunder och med de undantag, Kongl. Maj:t kan finna godt närmare bestämma, innehållas och för statsverket besparas, då officer eller underofficer åtnjuter tjenstledighet", — må i öfrigt godkänna de förslag, som under mom. A och B, af den nådiga framställningen förekomma och äro af beskaffenhet att påkalla Riksdagens pröfning.

Detta är Första Kammarens beslut. Andra Kammaren har deremot afslagit denna punkt i Stats-Utskottets förslag. Nu stadgar 65 § Rege- ringsformen angående gemensam votering, att om "Kamrarne fatta stridiga beslut — — skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat." Detta öfvertygade mig om att det icke tillkomme Utskottet att göra någon utbrytning eller omformulering, utan att Utskottet endast hade att uppställa voteringspropositionen mellan Kamrarnes olika beslut. Jag tror icke att Utskottet kunnat eller bort på annat sätt tillvägagå, och att man här kommer att votera om saker, hvilka, om de stode enstaka och oberoende, icke kunde blifva föremål för gemensam votering, lärer icke kunna ändra förhållandet, då genom Första Kammarens beslut dessa saker blifvit sammanlänkade med en fråga, derom det måste voteras.

Den farhåga som blifvit af en representant från Östergötland framställd derom, att enligt denna åsigt en annan gång skulle kunna komma att anställas gemensam omröstning t. ex. om förändring i beväringlagen; denna farhåga är temligen ogrundad, då det väl torde vara honom bekant, att detta är ett ämne som tillhör lagfrågorna, om hvilka under inga förhållanden gemensam votering kan ega rum. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: En ledamot af Utskottet yttrade, att, då frågan om en förändrad organisation af sjöförsvarets militärpersonal fallit, borde äfven frågan om de för genomförandet af denna organisation äskade anslag också hafva fallit. Ja, äfven jag tror, att så *bort* ske; men då sådant icke *skett*, utan då Herr ordföranden i Stats-Utskottet otvifvelaktigt har rätt i sitt påstående att, såsom saken nu, genom Kamrarnes olika beslut, står, tvisten måste slitas genom en gemensam votering, så är detta blott en naturlig följd af den uppställning Stats-Utskottets utlåtande N:o 7 rörande anslagen under riksstatens femte hufvudtitel erhållit. Häri ligger just ett kraftigt bevis på, att Utskottet in-

trasslat denna fråga så långt ske kunnat, och härutaf kunde man verkligen blifva frestad att antaga, att detta skett afsigtligt. Hade Utskottet, såsom det rätteligen bort göra, vid första behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition om anslag under femte hufvudtiteln skiljt emellan sådana förslag, som äro att hänföra till organisationsfrågor, och rena anslagsfrågor, hvilket ganska lätt kunnat låta sig göra t. ex. på det sätt, att Utskottet tillstyrkt beviljandet af de äskade anslagen *under den förutsättning och med det vilkor* att Kongl. Maj:ts förslag rörande organisationen blefve af Riksdagen bifallna — andra utvägar att förtiga — så hade saken nu varit klar. Men genom det sätt, hvarpå Utskottet dervid gått tillväga, har den sak, hvarom nu är fråga, blifvit så intrasslad, att jag icke vet, huru vi skola kunna undgå att votera om ifrågavarande anslag. Ehuru jag således icke tror, att mycket i hufvudsaken vinnes genom en återremiss af denna punkt, vidhåller jag dock mitt yrkande härom, på det att man åtminstone måtte erhålla någon reda i saken. Jag yrkar följaktligen fortfarande återremiss, på det att Utskottet måtte afgifva ett nytt förslag till voteringsproposition och deri skilja organisationsfrågan från anslagsfrågan.

Herr Jan Andersson i Jönvik: I sjelfva saken har jag föga eller intet att tillägga hvad Friherre Ericson nyss anfört, men i anledning af hvad Herrar C. A. Larsson och Sven Nilsson i Österslöf yttrade derom, att detta utskottsbetänkande blifvit så sent utdeladt här i Kammaren, att det såge ut som om en öfverraskning varit afsedd, ber jag att få nämna, att denna fråga varit både inom afdelningen och Utskottet så grundligt ventilerad af både lärda och olärda, att den snart sagdt blifvit alldeles borttrasslad. Här har nu yrkats, att denna punkt af utlåtandet måtte till Utskottet återremitteras. Hvertill en återremiss skulle tjena, vet icke jag, men troligen de som hafva bättre reda på den saken. Jag vill hvarken yrka bifall eller återremiss; men kan genom en återremiss något vinnas, så vill jag för min del icke motsätta mig en sådan.

Herr Törnfeldt: Herr Talman, mine Herrar! Jag har ej fått detta betänkande eller sett det, innan jag nyss fick låna det af en min granue. Så mycket vet jag dock, att det Kongl. förslaget angående förändrad organisation af sjöförsvarets militärpersonal redan varit under omröstning i denna Kammare, dervid både jag och pluraliteten röstade nej, och vid sådant förhållande förefaller det mig högst besynnerligt om detta förslag skulle ånyo förekomma till afgörande genom gemensam votering. Jag yrkar återremiss af denna punkt, så att man kan få litet bättre reda på saken, och i det syfte att organisationsfrågan, såsom redan afgjord, måtte skiljas från penningfrågan, om hvilken sednare gemensam omröstning icke lärer kunna undvikas.

Herr Grefve Posse: Jag vill icke besvara Kammaren med några vidare upplysningar i sjelfva saken: men jag ber att i afseende å en bi-omständighet, som här framhållits, få yttra några ord. Man har nemligen under diskussionen anmärkt, att Stats-Utskottets ifrågavarande betänkande

blifvit bordlagdt första gången i skrifven form. Detta är ganska riktigt, men sådant är icke ovanligt utan har skett ganska ofta förut, såsom Herr Talmannen har sig väl bekant. Betänkandet har dock hvilat på Kammarens bord sedan den 12 i denna månad. Sedermera har den nu tilländagångna påskhelgen vållat, att betänkandet icke blifvit tryckt och till Kammarens ledamöter utdeladt förr än under gårdagens lopp. Det har likväl under flera dagar legat på Utskottets bord och blifvit inom Utskottet särdeles noggrannt skärskådadt och behandladt. Antydningen derom, att en "öfverraskning" skulle varit afsedd, kan både jag och öfrige utskottsledamöter från denna Kammare med bestämdhet tillbakavisa.

Efter denna öfverläggning, som nu förklarades slutad, gäfvos propositioner i enlighet med de yrkanden, som derunder blifvit framställda; och beslöt Kammaran till Utskottet återförvisa ifrågavarande punkt med deri intagna förslag till omröstningsproposition.

Den i *2:dra punkten* föreslagna omröstningspropositionen godkändes; och lades Utskottets yttrande i slutet af samma punkt till handlingarne.

Punkten 3.

Lades äfvenledes till handlingarne.

Punkterna 4, 5 och 6.

De i dessa punkter framlagda förslag till omröstningspropositioner blefvo af Kammaran godkända.

Punkten 7.

Lades till handlingarne.

§ 17.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 59, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti tvänne frågor, rörande anslag under riksstatens åttonde hufvudtitel.

De i detta memorials *1:sta och 2:dra punkter* föreslagna omröstningspropositioner godkändes; och lades yttrandet i *3:dje punkten* till handlingarne.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

Kongl. Maj:ts här ofvan under § 2 omförmälda nådiga proposition; samt

Stats-Utskottets

Stats-Utskottets memorial N:o 61, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Dessa ärenden, som nu för första gången bordlades, skulle sättas främst å föredragningslistan vid Kammarens nästa sammanträde.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag rörande de i detta sammanträde fattade beslut.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem

H. Husberg.

RÄTTELSER:

i Andra Bandet:

Sid. 479, rad. 14 nedifr. *står*: uttalandet
läs: utlätandet

i Tredje Bandet:

Sid. 415, rad. 4 nedifr. *står*: nuvarande
läs: dåvarande
